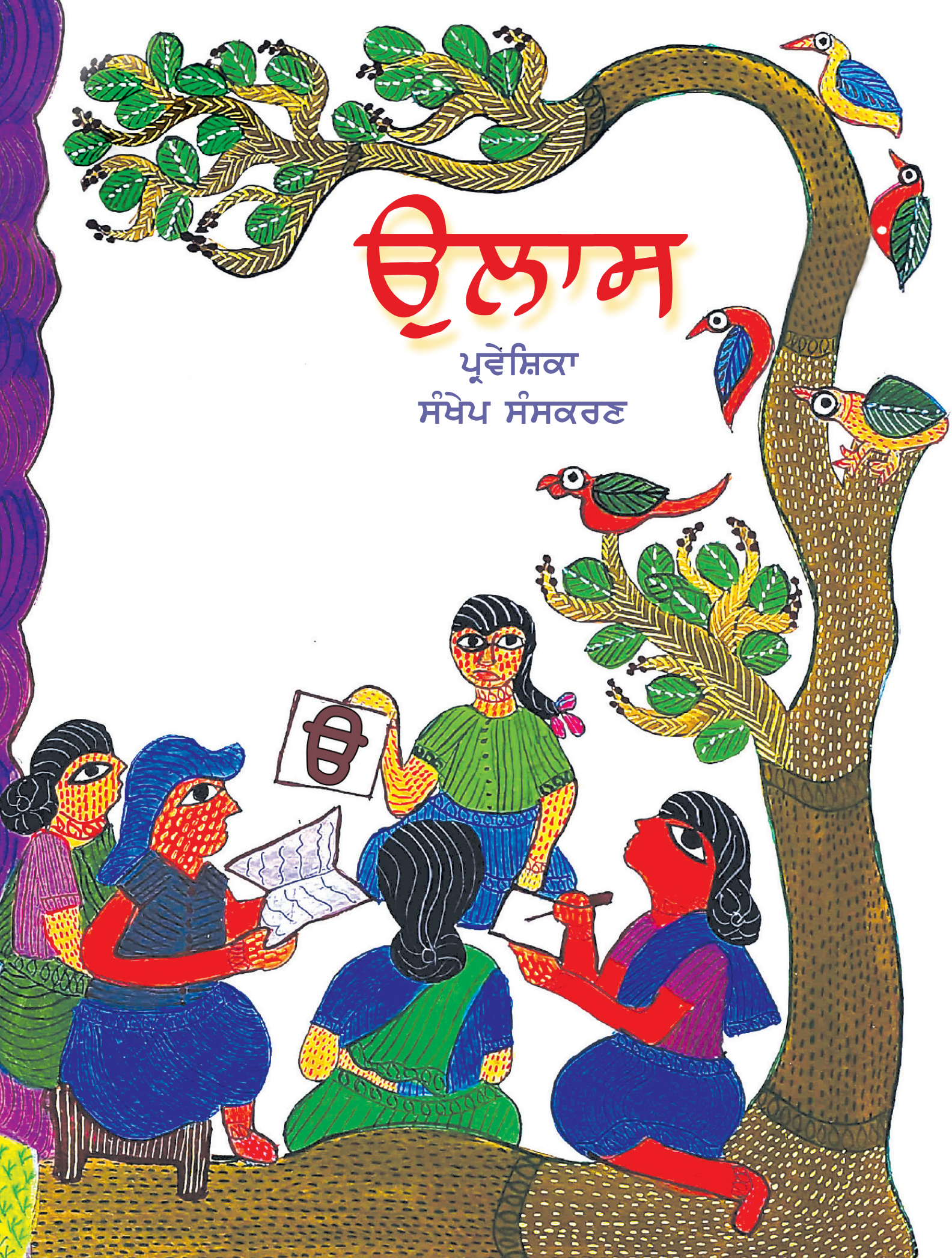

विद्यया ऽमृतमश्नुते
एन सी ई आर टी
NCERT
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ਉਲਾਸ

ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ

ਸੰਖੇਪ ਸੰਸਕਰਣ

ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਹੁਣ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ,
ਹਿਸਾਬ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ।
ਕੰਪਿਊਟਰ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿਖਾਏ,
ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਏ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

CELL FOR NATIONAL CENTRE FOR LITERACY
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਕਰਤਾ ਕੇਂਦਰ-ਪ੍ਰਕੋਸ਼ਠ

ਅੱਜ ਹੀ ਲਵੋ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ,
ਪਾਰ ਕਰੋ ਉਮਰ ਭਰ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

CELL FOR NATIONAL CENTRE FOR LITERACY
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਕਰਤਾ ਕੇਂਦਰ-ਪ੍ਰਕੋਸ਼ਠ

ਉਲਾਸ

ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ

ਸੰਖੇਪ ਸੰਸਕਰਣ

विद्यया ऽमृतमश्नुते

एन सी ई आर टी
NCERT

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ

NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

ਸਾਖਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,
ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖ ਗਿਆ ਹਾਂ।
'ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਪੇਮੈਂਟ' ਦਾ ਡਾਇਦਾ,
ਮੈਂ ਵੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹਾਂ।
Paytm
विद्यया ऽमृतमश्नुते
एन सी ई आर टी
NCERT
राशटरी विंदिअक खेज अते सिखलाई प्रीशद
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING
नव भारत साखरता प्रोगराम
सा विद्या या विमुक्तये
CELL FOR NATIONAL CENTRE FOR LITERACY
राष्ट्रीय साक्षरता केंद्र-प्रकोष्ठ

ਪਾਓ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ,
ਪੂਰੀ ਕਰੋ ਹਰ ਇੱਛਾ।
विद्यया ऽमृतमश्नुते
एन सी ई आर टी
NCERT
राशटरी विंदिअक खेज अते सिखलाई प्रीशद
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING
नव भारत साखरता प्रोगराम
सा विद्या या विमुक्तये
CELL FOR NATIONAL CENTRE FOR LITERACY
राष्ट्रीय साक्षरता केंद्र-प्रकोष्ठ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ

'ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' ਦਾ ਉਦੇਸ਼ 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਖਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ 2020 ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2022 ਤੋਂ ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਕ ਗਿਆਨ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁਨਰ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਹੁਨਰ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2011 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ ਵਿੱਚ 15 ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗ਼ੈਰ-ਸਾਖਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਸੰਖਿਆ 25.76 ਕਰੋੜ (ਪੁਰਸ਼ 9.08 ਕਰੋੜ, ਔਰਤਾਂ 16.68 ਕਰੋੜ) ਹੈ। 2009-10 ਤੋਂ 2017-18 ਦੌਰਾਨ ਸਾਖਰ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ 7.64 ਕਰੋੜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 18.12 ਕਰੋੜ ਬਾਲਗ ਅਜੇ ਵੀ ਗ਼ੈਰ-ਸਾਖਰ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ - 2020, ਸਾਲ 2030 ਤੱਕ 100% ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨ. ਸੀ. ਈ. ਆਰ. ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੀਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਈ ਯਤਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਅੰਕ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ 2020 ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ***'ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ'*** ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਪੜ੍ਹੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਉਲਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ (ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ) ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਉਜਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ (ਚਾਰ ਭਾਗ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 7 ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ - 'ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਗਵਾਂਢ', 'ਗੱਲ-ਬਾਤ', 'ਸਾਡਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ', 'ਸਾਡਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ', 'ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ', 'ਵੋਟਾਂ' ਅਤੇ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ'। ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਅੰਕ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕਾ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਅਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨੁਕਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ, ਯੋਗਤਾ, ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਕ ਗਿਆਨ ਸਬੰਧੀ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ/ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਪੇਪਰ ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਮਾਡਿਊਲ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਆਨਲਾਈਨ ਮਾਡਿਊਲ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ DIKSHA ਪੋਰਟਲ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਮਦਦ

ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੌਂਸਲ ਇਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ (ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ) ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਟਾਫ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਹੈ।

ਜਨਵਰੀ, 2024 ,

ਮੋਹਾਲੀ

ਡਾਇਰੈਕਟਰ,

ਰਾਜ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ,

ਪੰਜਾਬ।

ਮੁੱਖ ਬੰਧ

ਸਾਖਰ ਹੋਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ-ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਸਿੱਖਣਾ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ 2020 ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ***'ਉਲਾਸ' (ULLAS-Understanding lifelong Learning for All in Society)*** ਹੈ। ***ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਮਝ।*** ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ- 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖਰ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਣ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ 2020 ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - 1) ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਗਿਆਨ, 2) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਹੁਨਰ, 3) ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, 4) ਵਪਾਰਿਕ ਹੁਨਰ, 5) ਨਿਰੰਤਰ ਸਿੱਖਿਆ। ਗੈਰ-ਸ਼ਾਖਰ ਹੋਏ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ- *ਉੱਲਾਸ।* ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਲਗ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ - ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ, ਗੱਲਬਾਤ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ, ਚੋਣਾਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸਮਾਂ, ਡਿਜੀਟਲ ਨੰਬਰ, ਬੈਂਕ, ਕੈਲੰਡਰ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਆਦਿ। ਉਲਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਪਾਠ 'ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ' ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਪਛਾਣ (ਅ ਏ ਨ ਪ ਸ ਰ ਵ) ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ 1 ਤੋਂ 20 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਚੋਣਾਂ' ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੱਖਰ (ਘ ਧ ਡ ਢ) ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ (12 ਅਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ) ਕੈਲੰਡਰ, ਸਮਾਂ-ਸਾਰਨੀ, ਰੇਲ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਡਿਜੀਟਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕ ਖੁਦ ਵੀ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਸਾਖਰ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

ਊਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਇੰਚਾਰਜ
ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰ-ਸੈੱਲ
NCERT, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਨਵੰਬਰ, 2023
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ਼ ਦੋ ਗੱਲਾਂ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ 2020 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਸਭ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ' (ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ) ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, 'ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ-2020 ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਜੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਅੰਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਜੀਵਨ ਹੁਨਰਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, 'ਉਲਾਸ' ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 'ਉਲਾਸ' ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ (ਸੰਖੇਪ) ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਲਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਉਲਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਨੂੰ ਸੱਤ ਅਧਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਹਤ, ਵੋਟਿੰਗ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਵਿੱਤੀ ਸਾਖਰਤਾ, ਡਿਜੀਟਲ ਸਾਖਰਤਾ, ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਢਲੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਸਭ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ (ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ) ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਖਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੁਭਵੀ ਹਨ ਪਰ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਹ ਗੈਰ-ਸਾਖਰ ਹਨ। ਨਵ ਭਾਰਤ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਉਹ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹਨ, ਲੰਬੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਰੀਗਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਕੁੱਝ ਉਹ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਘਰ ਅਤੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਖਰਤਾ ਦੀ ਲਾਟ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਮਝ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਕਿ -

- ਇਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਢਲੀ ਸਾਖਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

- ਇਹ ਸਿਖਿਆਰਥੀ 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਜਰਬੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ।

- ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ।

- ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਣਗੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋ।

- ਇਹ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਕਿ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਕੋਲ ਗਣਿਤ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਗਣਨਾ ਦੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਨਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਣਿਤ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

- ਤਸਵੀਰਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ, ਪੋਸਟਰਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪੋਸਟਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ - ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਸਤੂ/ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਸਵੀਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਦਰਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਘਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਆਦਿ

ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਾਖਰਤਾ-

- ਸਾਡੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੈ, ਇਸਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ/ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅੱਖਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।

- ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਜਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ

ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, 'ਮ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਟਰ, ਮਾਲਾ, ਮਾਚਿਸ, ਟਮਾਟਰ ਆਦਿ।

- ਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਹੱਲ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੁਝਾਰਤ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ) ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਰਨਮਾਲਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਰਨਮਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

- ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪਛਾਣਨਾ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਲਈ ਅੱਖਰ-ਧੁਨੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ - ਪ, ਪਾ, ਪਿ, ਪੀ, ਆਦਿ।

- ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਖਰ-ਧੁਨੀ-ਸਬੰਧ ਦੀ ਸਮਝ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਬੋਲਣ-ਲਿਖਣ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ।

- ਅੱਖਰ ਜਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਰਨਮਾਲਾ ਜਾਲ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਵਿਕਲਪ ਹੈ। ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

- ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਖਿਆ ਗਿਆਨ-

- ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣੂ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸੁਣਦੇ, ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪੈਸੇ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣਾ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਂ ਵੇਚਣਾ, ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ।

• ਅਸੀਂ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਜ਼ਾਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨਾ-ਲਿਖਣਾ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅੰਕ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

• ਕੁਝ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਓ। ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।

• ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਿਓ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦਿਓ।

• ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਸਿਖਾਓ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਚਾਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਿੰਨ ਸਮਾਨ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹੋਰ ਉਸ ਵਰਗੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨ ਲਈ ਕਹੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਘਟਾਓ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ।

• ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਵਿੱਚ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਵੀ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦੇ ਗਣਿਤਿਕ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦੇ ਗਣਿਤਿਕ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

• ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਸਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਨੁਭਵ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਬੰਡਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਵੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

• ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਗੁਣਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਜੋੜ ਦੀ ਸਮਝ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜੋੜ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ ਬਲਕਿ ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਵੀ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਾਰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ, ਚਾਰ ਵਾਰ ਦਿਖਾਓ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2 × 2 ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ, 2 ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ।

• ਵਜ਼ਨ, ਠੋਸ ਅਤੇ ਤਰਲ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਮਾਪ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਪ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣੂ ਹੋਣਗੇ।

ਸਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ।

- ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕਾਰ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਸਤੂ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਕਾਈ ਪਰਿਵਰਤਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਜ਼ਨ ਮੰਗੋ ਅਤੇ ਵਜ਼ਨ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਧ ਮਾਪਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਲੀਟਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ, ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਘੜੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਘੜੀ ਰੱਖ ਕੇ ਸਮਾਂ ਦੱਸਣਾ/ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹੱਥ ਘੁਮਾ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਦਲੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਘੜੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸਮਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਹੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਵੀ ਜਾਵੇਗਾ।

- ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਘੜੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਡਿਜੀਟਲ ਨੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਸਕੇਲ, ਘੜੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ।

- 12 ਘੰਟੇ ਅਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ। 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਰੇਲ ਟਿਕਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੈਲੰਡਰ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਓ। ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕੰਮ ਸੌਂਪੋ। ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

- ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਹੁਨਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ, ਡਿਜੀਟਲ ਸਾਖਰਤਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤੇ ਜਿਵੇਂ – ਵੋਟਿੰਗ, ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ; ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਚੈੱਕ ਬੁੱਕ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਰਚੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਭਰਨਾ ਸਿਖਾਓ।

ਉਲਾਸ ਨਿਰਮਾਣ ਕਮੇਟੀ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਇੰਚਾਰਜ
ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਰਾਜ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਪੰਜਾਬ।

ਨਿਰਮਾਣ, ਸੋਧ ਤੇ ਲੇਖਣ ਕਮੇਟੀ

ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, PES-1, ਸਟੇਟ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ(ULLAS), ਰਾਜ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਪੰਜਾਬ।

ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇਹੜ, SRP(ULLAS)/ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਮਾਲਪੁਰ (ਸੰਗਰੂਰ)

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਖਵੀਰ ਕੌਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਸਟ੍ਰੈਸ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਘਰੌਲ (ਸੰਗਰੂਰ)

ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਮਕੀਤ ਕੌਰ, ਫੈਕਲਟੀ ਐਸ. ਸੀ. ਐੱਲ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ (ULLAS), ਰਾਜ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਪੰਜਾਬ

ਸ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਲੈਕ. ਫਿਜ਼ਿਕਸ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਲਾਲੜੂ ਮੰਡੀ ਐਸ. ਏ. ਐਸ. ਨਗਰ(ਮੋਹਾਲੀ)

ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਤੇ ਟਾਈਪਿੰਗ

ਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਫੈਕਲਟੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਖਡਿਆਲ (ਸੰਗਰੂਰ)

ਨਿਗਰਾਨ ਕਮੇਟੀ

ਊਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਇੰਚਾਰਜ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਡਾ. ਬਾਨੀ ਬੋਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਰੋਹਿਤ ਨੇਏਵਾਲ, ਸਲਾਹਕਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਯਾਸਮੀਨ ਅਸ਼ਰਫ, ਸਲਾਹਕਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸ਼ਿਵਾ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਜੂਨੀਅਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਹਾਇਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸੋਨਾਲੀ, ਜੂਨੀਅਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਹਾਇਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ.ਟੀ., ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਧੰਨਵਾਦ

ਮੈਂ ਸਭ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੁਸ਼ੀਲ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਏਕਤਾਰਾ, ਭੋਪਾਲ (ਦੀਵਾਲੀ ਕੇ ਦੀਏ) ਅਤੇ ਸਵ. ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇਵ ਸੇਵਕ (ਸਹੀ ਸਮੇਂ), ਸੁਖਵੀਰ ਕੌਰ, ਸ.ਸ.ਸ.ਸ ਬਘਰੌਲ (ਆਏ ਬੱਦਲ), ਪ੍ਰਭਾਤ (ਗਿਆਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ), ਨਿਸ਼ਾਤ ਫਾਰੂਕ (ਮਦਦ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਖਾਤਾ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਨ), ਸਵੈਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਹਾਂ ਜੀ ਨਾ ਜੀ), ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ (ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਕਥਾ ਵਿੱਚੋਂ) ਅਤੇ ਆਯੁਸ਼ਮਾਨ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਮੁਖੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਖੇਤਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨ, ਅਜਮੇਰ (ਕਹਾਣੀਆਂ) ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਚਿਤਰ ਲਈ ਸ਼ਸ਼ੀ ਸ਼ੈਟਯ ਪ੍ਰੀਸਦ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ; ਸੁਨੀਤਾ, ਲੋਕ ਚਿਤਰਕਾਰ (ਮੰਡਨਾ ਸ਼ੈਲੀ), ਜੈਪੁਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ; ਸੁਭਾਸ਼ ਵਿਆਮ, ਲੋਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ (ਗੋਂਡ ਮੂਰਲ ਸ਼ੈਲੀ), ਭੋਪਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਦੁਰਗਾਬਾਈ ਵਿਆਮ, (ਲੋਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ (ਗੋਂਡ ਮੂਰਲ ਸ਼ੈਲੀ), ਭੋਪਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼); ਮਾਨਸਿੰਘ ਵਿਆਮ, ਲੋਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ (ਗੋਂਡ ਮੂਰਲ ਸ਼ੈਲੀ), ਭੋਪਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਸੋਨੀ, ਉਦੈਪੁਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ; ਸਾਗਰ ਅਰੰਕਲੇ, ਨੇਇਡਾ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਸ਼ੁਭਮ ਲਖੇਰਾ, ਚੰਦੇਰੀ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਹਬੀਬ ਅਲੀ, ਗਵਾਲੀਅਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਜਤਿੰਦਰ ਚੌਰਸੀਆ, ਦੇਵਾਸ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਹਰਿਓਮ ਪਾਟੀਦਾਰ, ਧਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਨੀਲੇਸ਼ ਗਹਿਲੋਤ, ਧਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼; ਤਾਪੋਸ਼ੀ ਘੋਸ਼ਾਲ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ; ਰੁਚਿਨ ਸੋਨੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ; ਮਯੂਖ ਘੋਸ਼, ਕੋਲਕਾਤਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ; ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਝਾਅ, ਮਧੂਬਨੀ, ਬਿਹਾਰ; ਰਾਧਾਸ਼ਿਆਮ ਰਾਊਤ, ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ, ਉੜੀਸਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਅਸੀ ਦੱਤ, ਮਧੂਬਨੀ, ਬਿਹਾਰ।

ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵੋਟਰ ਸੇਵਾ ਪੋਰਟਲ, ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ-ਧਨ ਯੋਜਨਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਫ਼ਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਥਾਰਟੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਮਿਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ, ਰਾਜ ਸਰੋਤ ਕੇਂਦਰ, ਇੰਦੌਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਤੋਂ ਉਜਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਡਾ. ਬਾਨੀ ਵੋਹਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਕੇਂਦਰੀਂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ,; ਰੋਹਿਤ ਨੇਏਵਾਲ, ਸਲਾਹਕਾਰ; ਜੋਤੀ ਤਿਵਾਰੀ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਹਾਇਕ, ਉਜਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸਿਕਾ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬ ਟੀਮ- ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਮਾਲਪੁਰ (ਸੰਗਰੂਰ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਮਕੀਤ ਕੌਰ, ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਲਾਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਖਵੀਰ ਕੌਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਸਟ੍ਰੈਸ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਬਘਰੌਲ (ਸੰਗਰੂਰ) ਨੇ ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਅਤੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਤੇ ਟਾਈਪਿੰਗ ਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਫੈਕਲਟੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਖਡਿਆਲ (ਸੰਗਰੂਰ) ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਹਿਤ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ PES-1,

ਸਟੇਟ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ(ULLAS),

ਰਾਜ ਵਿੱਦਿਅਕ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ,।

ਪੰਜਾਬ।

ਵਿਸ਼ਾ - ਸੂਚੀ

ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ *i*

ਮੁੱਖ ਬੰਧ *iii*

ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ਼ ਦੋ ਗੱਲਾਂ *v*

ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਕਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਮੇਟੀ *xi*

ਧੰਨਵਾਦ *xiii*

1. ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢ **2–17**

- ਅ, ਨ, ਪ, ਸ, ਰ, ਵ
- ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 20 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ

2. ਗੱਲ-ਬਾਤ **18–37**

- ਇ, ਈ, ਬ, ਤ, ਮ, ਖ, ਟ, ਚ
- ਨੰਬਰ 21 ਤੋਂ 50 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ
- 50 ਤੱਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣਾ
- ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਦਹਾਈ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਨਾ

3. ਸਾਡਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ **38–59**

- ੇ, ੈ, ਝ, ਦ, ਲ, ਗ, ਕ, ਯ
- 51 ਤੋਂ 1000 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ
- ਇਕਾਈ, ਦਹਾਈ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਨਾ (ਸਥਾਨ ਮੁੱਲ)
- 2 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ
- 1 ਅੰਕ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਾ ਕਰਨੀ
- 100-100 ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਨਾ

4. ਸਾਡਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ 60–75

- ੇ, ੈ , ਜ, ਭ, ਡ, ੜ, ਢ, ਸ਼, ਂ , ੱ
- 3 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ
- ਲੰਬਾਈ, ਭਾਰ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ
- ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਕ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਗੁਣਾ ਕਰਨਾ
- ਭਾਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

5. ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ 66–89

- ਉ, ਅ, ਹ, ਛ, ਥ, ਫ, ਫ਼, ਠ
- ਸਮਾਂ ਦੇਖਣਾ (ਘੰਟਾ, ਮਿੰਟ, ਸਕਿੰਟ)
- ਸਮਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ
- ਡਿਜੀਟਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ

6. ਚੋਣਾਂ 90–101

- ਘ, ਧ, ਡ, ਢ
- ਸਮਾਂ ਮਾਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ (12 ਅਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ)
- ਕੈਲੰਡਰ, ਸਮਾਂ ਸਾਰਨੀ ਅਤੇ ਰੇਲ ਟਿਕਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

7. ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 102–111

- ਵ, ਪ, ਣ, ਜ਼, ਗ
- ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ
- ਬੈਂਕਿੰਗ ਫਾਰਮ ਪੜ੍ਹੋ, ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਭਰੋ (ਚੈੱਕ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਰਚੀ, ਨਕਦ ਕਢਵਾਉਣ ਦੀ ਪਰਚੀ)
- ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ

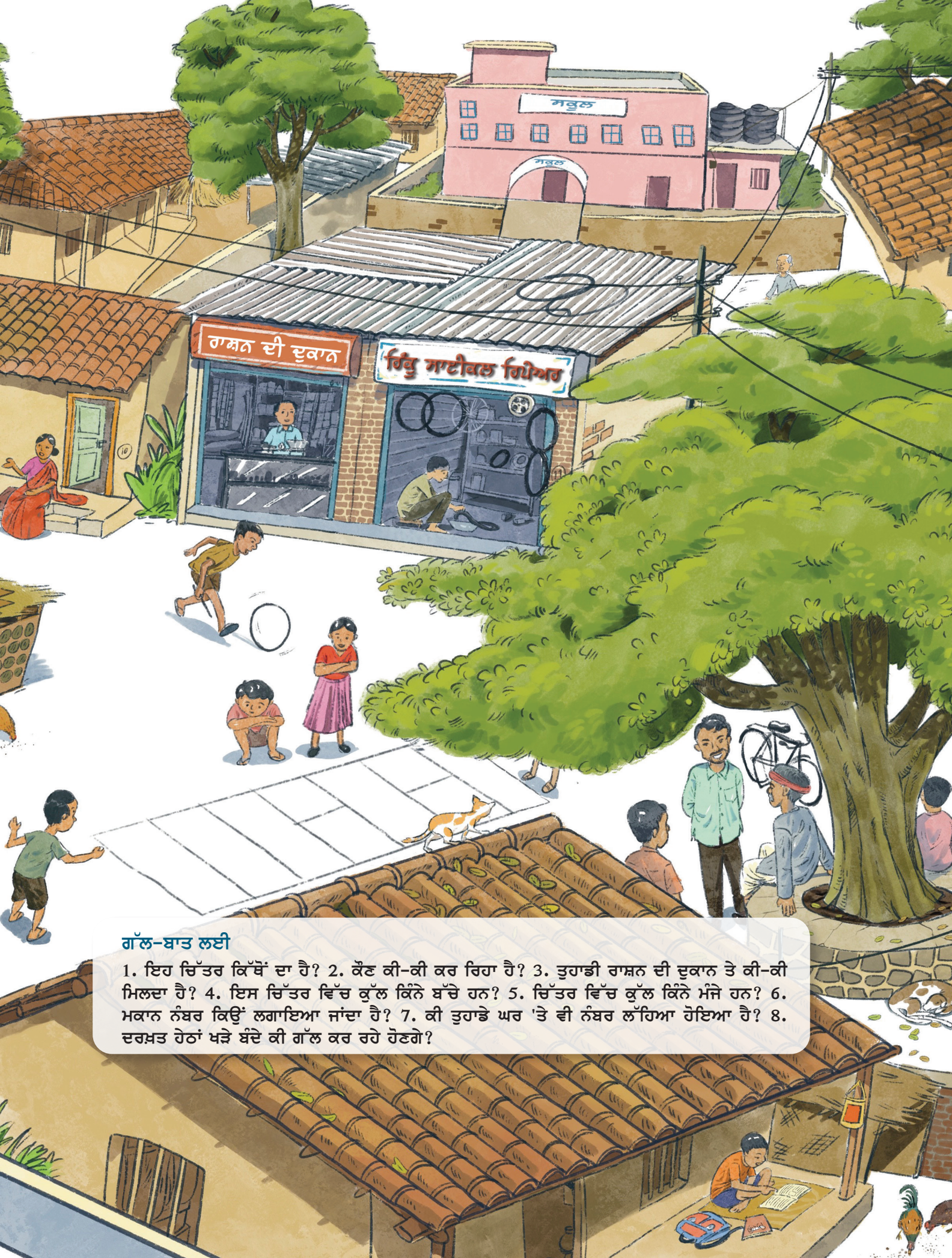
ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ

ਮੇਰਾ ਨਾਮ – _____

ਮੇਰਾ ਪਤਾ – _____

ਮੇਰਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ – _____

ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸੈਂਟਰ
ਮੁਸਕਾਨ ਬੂਟੀਕ
ਗੁਰਦੀਪ ਬੂਟ ਹਾਊਸ

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਲਈ

1. ਇਹ ਚਿੱਤਰ ਕਿੱਥੋਂ ਦਾ ਹੈ? 2. ਕੌਣ ਕੀ-ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? 3. ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਕੀ-ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? 4. ਇਸ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਹਨ? 5. ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਮੰਜੇ ਹਨ? 6. ਮਕਾਨ ਨੰਬਰ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? 7. ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ 'ਤੇ ਵੀ ਨੰਬਰ ਲੱਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? 8. ਦਰਖ਼ਤ ਹੇਠਾਂ ਖੜੇ ਬੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ?

1 ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

ਅ	ਏ	ਨ	ਪ	ਸ	ਰ	ਵ

- 1 ਤੋਂ 20 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ

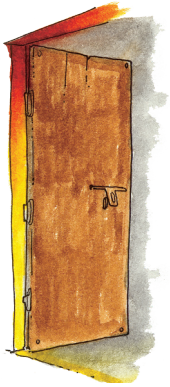
ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

ਦੁਕਾਨ

ਪਰਿਵਾਰ

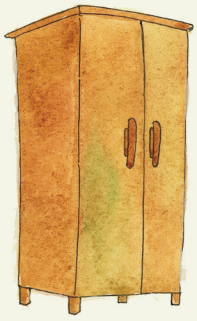
ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਰਸੋਈ ਘਰ

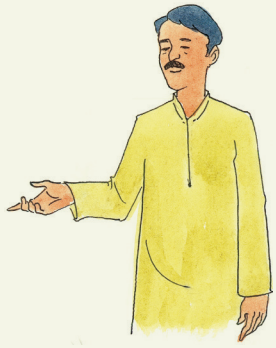
ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

ਅ

ਅਲਮਾਰੀ

ਆ

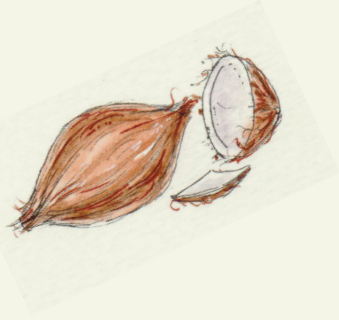
ਆਦਮੀ

ਨ

ਨਦੀ

ਨਾ

ਨਾਰੀਅਲ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾਓ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੋ। 'ਅ' ਅਤੇ 'ਆ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚਲੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾਓ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੋ।

ਪ

ਪਾ

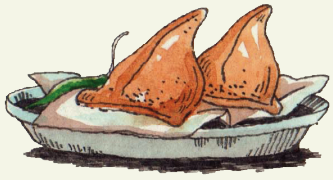

ਪपीता

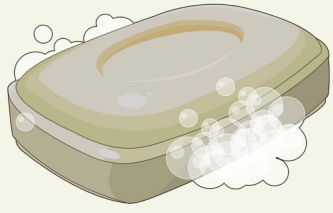
ਪालक

ਪ ਪਾ

ਸ

ਸा

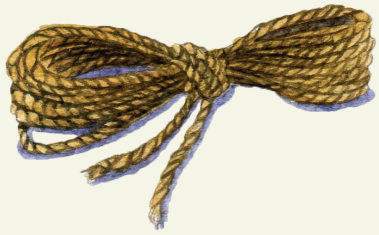

ਸमोसा

ਸाबण

ਸ ਸਾ

ਰ

ਰੱਸੀ

ਰਾ

ਰਾਣੀ

ਵ

ਵਜ਼ੀਰ

ਵਾ

ਵਾਜਾ

ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੋ

ਨਾਨਾ	ਆਪ	ਵਾਜਾ
ਪਾਪਾ	ਆਨਾ	ਸਾਉਣ
ਪਾਲ	ਅਨਾਰ	ਸੁਪਨਾ
ਨਾਪ	ਨਰ	ਨਾਪਣਾ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ

ਅ	ਵ	ਵਾ	ਨਾ	ਆ
ਪ	ਨਾ	ਨ	ਰਾ	ਰ
ਨਾ	ਪ	ਰ	ਆ	ਨਾ
ਨ	ਰ	ਪਾ	ਨਾ	ਪ
ਵ	ਸਾ	ਵ	ਨ	ਰ

ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਭਰੋ–

ਵ ..... ਲ

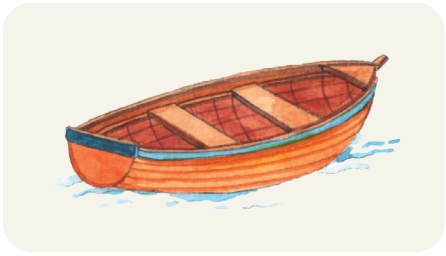
ਅ ..... ਰ

ਨ .....

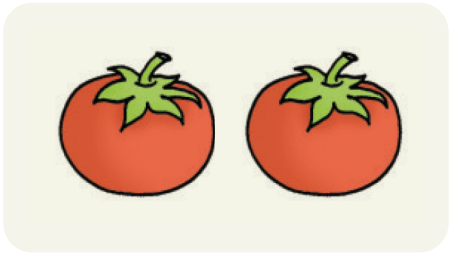
ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ – ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਸਿੱਖੇ ਗਏ ਅੱਖਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਹੋ।

ਗਿਣੋ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ

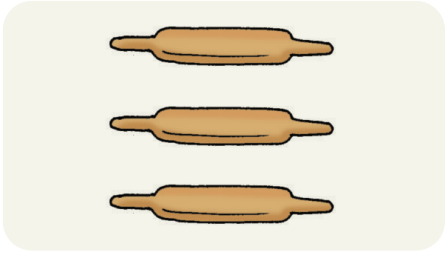
1

ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀ

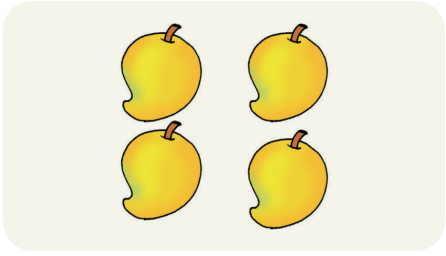
2

ਦੋ ਟਮਾਟਰ

3

ਤਿੰਨ ਵੇਲਣੇ

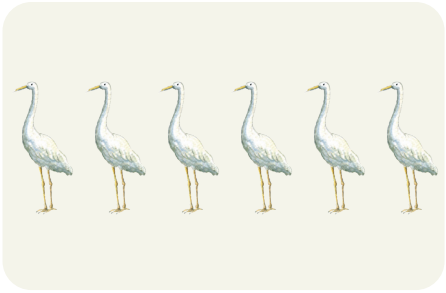
4

ਚਾਰ ਅੰਬ

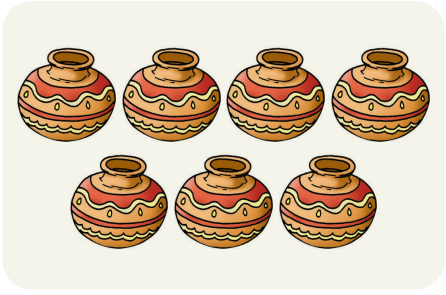
5

ਪੰਜ ਘਰ

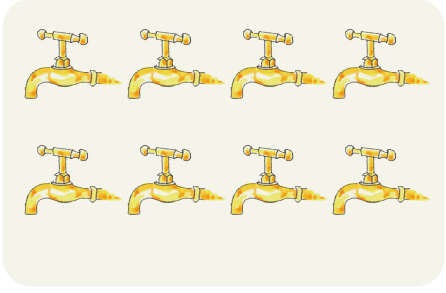
6

ਛੇ ਸਾਰਸ

7

ਸੱਤ ਘੜੇ

8

ਅੱਠ ਟੂਟੀਆਂ

9

ਨੌ ਅਨਾਰ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨ ਅਤੇ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣ। ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ। ਜਿਵੇਂ- ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਹਨ?

ਦੇਖੋ ਗਿਣੋ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ

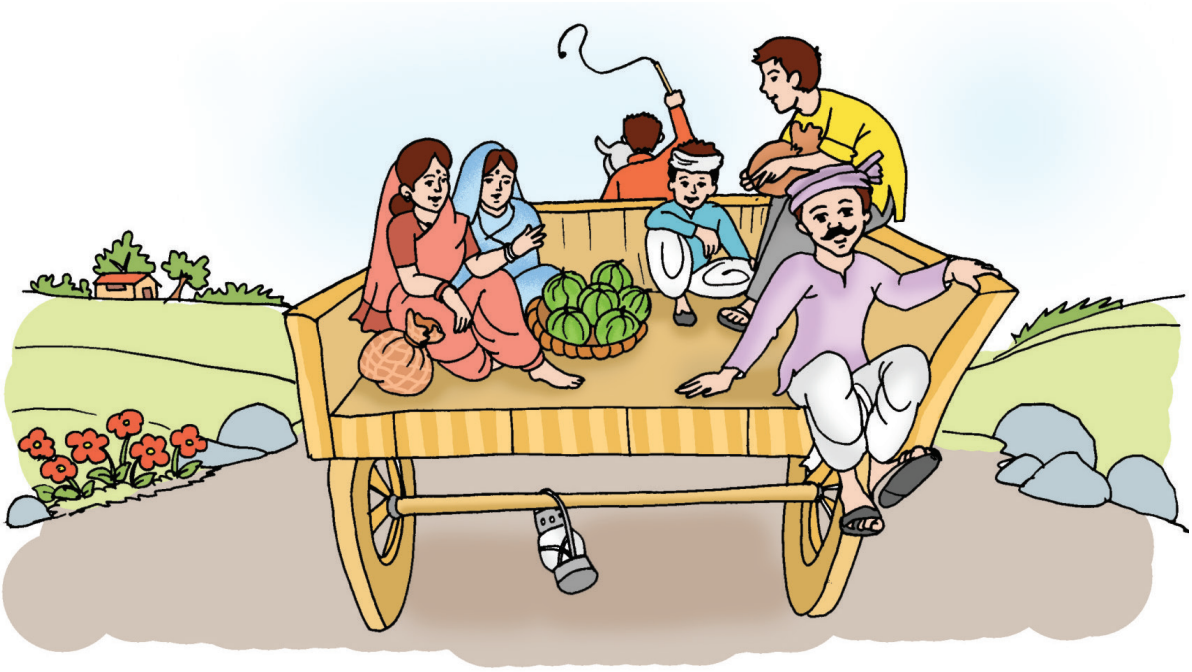
1	1		6	6	
2	2		7	7	
3	3		8	8	
4	4		9	9	
5	5				

ਮੋਬਾਈਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਅੰਕ ਕਿੱਥੇ ਹਨ? ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਅੰਕ ਲਿਖੋ–

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚਲੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਓ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਸਹਿਪਾਠੀ ਇਹਨਾਂ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿੰਦੂ ਯੁਕਤ ਰੇਖਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ਼ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ। ਜਿਹੜੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ। ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਸਹਿਪਾਠੀ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਕੀ-ਪੈਡ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੰਖਿਆ (1 ਤੋਂ 9 ਤੱਕ) ਲਿਖੇ।

ਰਾਜੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬੈਲਗੱਡੀ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਗਿਣੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ–

- ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ? ☐
- ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਹਨ? ☐
- ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਹਨ? ☐
- ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਤਰਬੂਜ਼ ਹਨ? ☐
- ਗੱਡੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪਹੀਏ ਹਨ? ☐
- ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਹਨ? ☐

ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

1		3	4		6			9

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਤੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣ ਕੇ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਓ। ਸੰਖਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

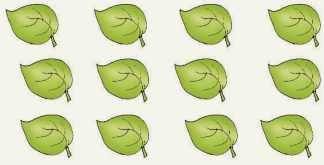
ਆਓ, ਮਿਲਕੇ ਗਿਣੋ–

ਦਸ ਟੂਟੀਆਂ 10

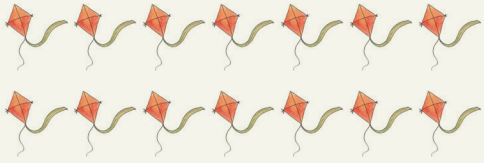
ਗਿਆਰਾਂ ਮੰਜੇ 11

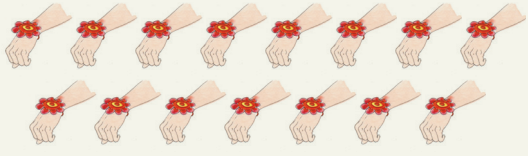
ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਪੱਤੇ 12

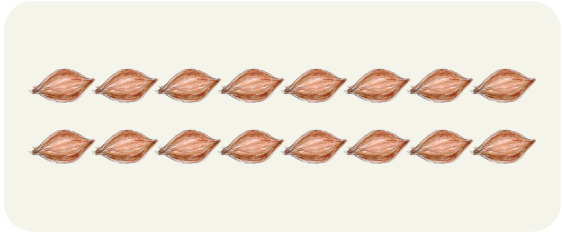
ਤੇਰਾਂ ਅਲਮਾਰੀਆਂ 13

ਚੌਦਾਂ ਪਤੰਗ 14

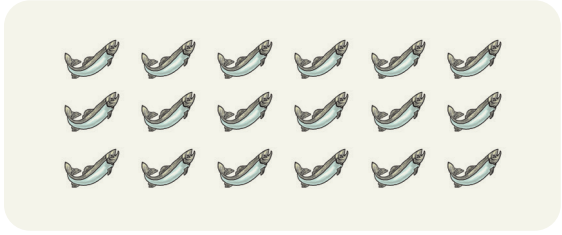
ਪੰਦਰਾਂ ਰੱਖੜੀਆਂ 15

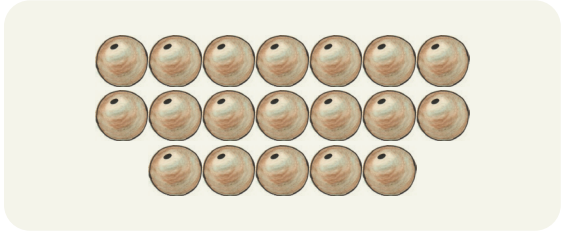
ਸੋ.ਲਾਂ ਨਾਰੀਅਲ 16

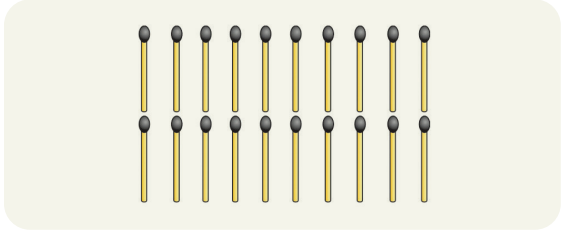
ਸਤਾਰਾਂ ਅਨਾਰ 17

ਅਠਾਰਾਂ ਮੱਛੀਆਂ 18

ਉੱਨੀ ਮੋਤੀ 19

ਵੀਹ ਤੀਲੀਆਂ 20

ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

10		12		14	15		17			20

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਤੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣ ਕੇ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਓ। ਸੰਖਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

1. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ

ਲ	-	ਬਲ	ਵੇਲਣਾ
ਸ	-	ਸਮਾਂ	ਬਸ
ਰਾ	-	ਰਾਤ	ਹੀਰਾ
ਪਾ	-	ਪਾਲਕ	ਕਪਾਹ

2. ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ–

ਪਾ ਖਾ ਸਾ ਹਾ ਰਾ

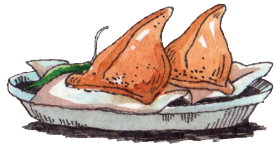
3. ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ਅ.....ਰ

ਰੱ.....

.....ਮੋਸਾ

4. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ

ਅ	ਵ	ਵਾ	ਨਾ	ਆ
ਪ	ਨਾ	ਨ	ਰਾ	ਸ
ਨਾ	ਪ	ਰ	ਆ	ਨਾ
ਨ	ਰ	ਪਾ	ਨਾ	ਪ
ਵ	ਸਾ	ਵ	ਨ	ਰ

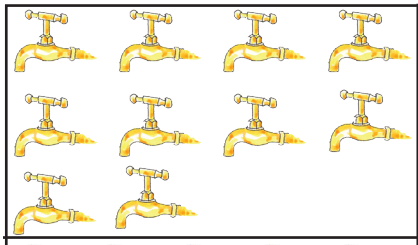
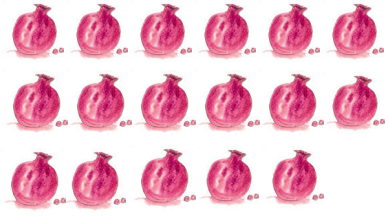
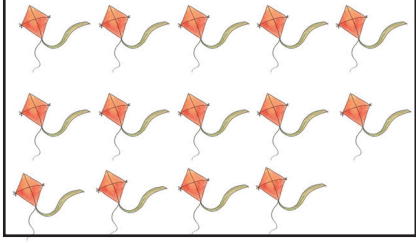
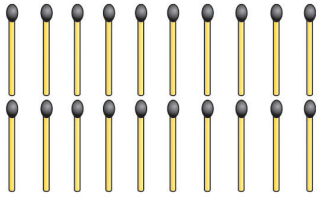
5. ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ–

6. ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

1		3	4					9

7. ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ–

8. ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

10		12		14	15		17			20

ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ
ਚਿੱਠੀ

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਲਈ

1. ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ? 2. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਡਾਕਖ਼ਾਨੇ ਗਏ ਹੋ? 3. ਤੁਸੀਂ ਡਾਕਖ਼ਾਨੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? 4. ਖ਼ਬਰਾਂ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ਼ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ? 5. ਮੋਬਾਈਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

2 ਗੱਲ-ਬਾਤ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

ਇ	ਈ	ਬ	ਤ	ਮ	ਖ	ਟ	ਚ

- 21 ਤੋਂ 50 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ
- 1 ਤੋਂ 50 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ
- ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਦਹਾਈ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਨਾ

ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

ਅਖ਼ਬਾਰ

ਡਾਕ-ਪੇਟੀ

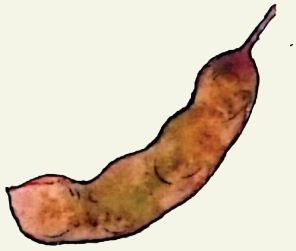
ਗੱਲ-ਬਾਤ

ਮੋਬਾਈਲ

ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

ਇ

ਇਮਲੀ

ਈ

ਈਸਬਗੋਲ

ਬ

ਬੱਸ

ਬਾ

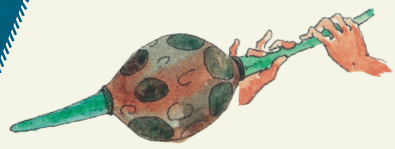
ਬਾਜ਼

ਬਿ

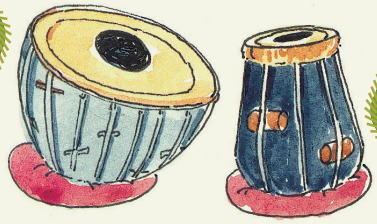
ਬਿੱਲੀ

ਬੀ

ਬੀਨ

ਤ

ਤਬਲਾ

ਤਾ

ਤਾਲਾ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਲਿਖਵਾਓ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਥਾਂ ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਵਾਓ।

ਤਿ

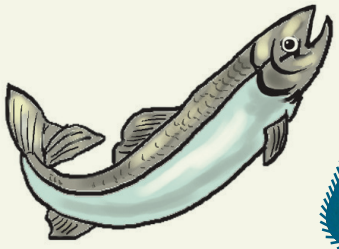
ਤੀ

30

ਤਿਤਲੀ

ਤੀਹ

ਮ

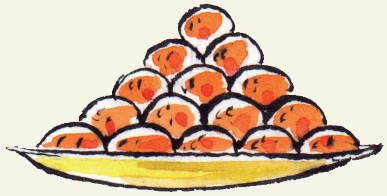
ਮਾ

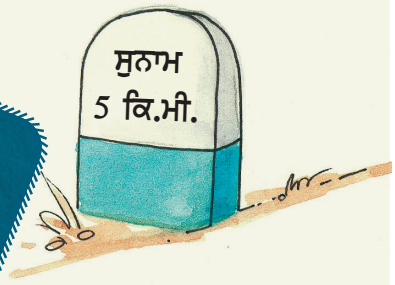
ਮੱਛੀ

ਮਾਲਿਸ਼

ਮਿ

ਮੀ

ਮਿਠਾਈ

ਮੀਲ–ਪੱਥਰ

ਖ

ਖਾ

ਖੰਭ

ਖਾਦ

ਖਿ

ਖਿਡੌਣੇ

ਖੀ

ਖੀਰਾ

ਟ

ਟਮਾਟਰ

ਟਾ

ਟਾਈ

ਟਿ

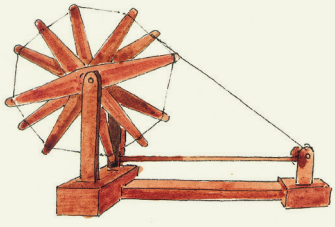
ਟੀ

ਟਿਕਟ

ਟੀਕਾ

ਚ

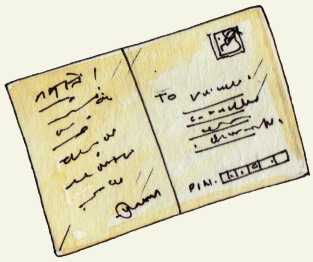
ਚਾ

4

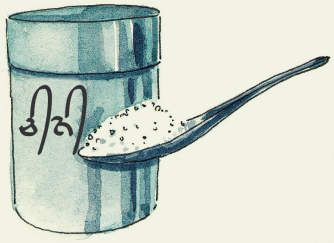
ਚਰਖਾ

ਚਾਰ

ਚ

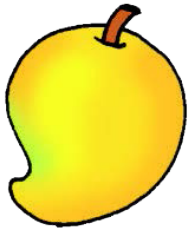
ਚੀ

ਚਿੱਠੀ

ਚੀਨੀ

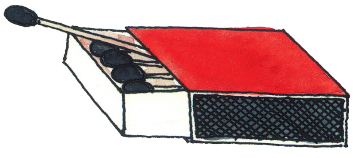
ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ–

ਅੰ .....

ਮ..... ਨ

ਮਾ.....ਸ

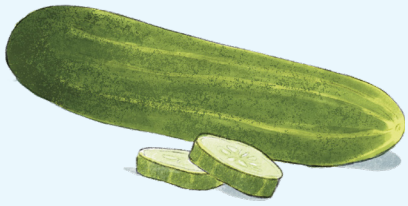
.....ਮਾਟਰ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ।

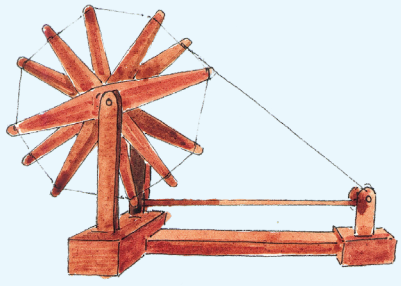
ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ–

- ਮਾਲਗੱਡੀ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
- ਰਾਣੀ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਉਣ ਗਈ ਹੈ।
- ਸੀਤੋ ਮਿਠਾਈ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ।
- ਮੀਨਾ ਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।
- ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ।

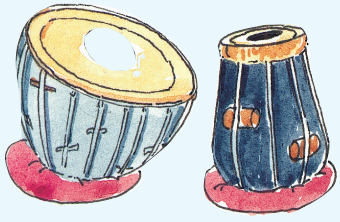
ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ

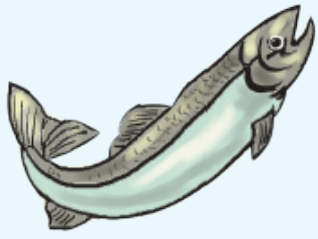
.....

.....

.....

.....

■ ਪਾਇਲ ਦੇ ਘਰ 5 ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਹਨ। 4 ਲੋਕ ਹੋਰ ਆ ਗਏ ਹਨ।ਹੁਣ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਹੋਏ–

ਅਤੇ

ਮਿਲਕੇ ਹੋਏ

5 ਲੋਕ	ਅਤੇ	4 ਲੋਕ ਮਿਲਕੇ ਹੋਏ	9 ਲੋਕ
5	+	4 ਮਿਲਕੇ ਹੋਏ	9
5	+	4 =	9

5 + 4 = 9 ਜਾਂ
$$\begin{array}{r} 5 \\ +\ 4 \\ \hline 9 \end{array}$$

■ **ਜੋੜੋ**

$$\begin{array}{r} 13 \\ +\ 2 \\ \hline \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 15 \\ +\ 3 \\ \hline \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 12 \\ +\ 4 \\ \hline \\ \hline \end{array}$$

7 + 2 = ☐

13 + 4 = ☐

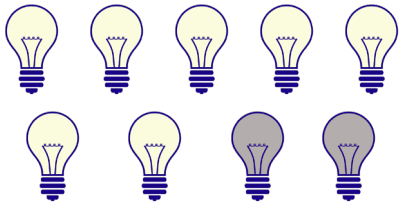
● ਡਾਕੀਏ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 8 ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਸਨੇ 3 ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ। ਡਾਕੀਏ ਨੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ?

_____

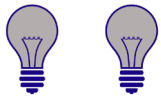

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਕੇ ਦਿਓ। ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ, '+' ਜੋੜ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, '–' ਘਟਾਓ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਅਤੇ '=' ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ।

- **ਨੌਂ ਬਲਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਬਲਬ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕਿੰਨੇ ਬਲਬ ਚਾਲੂ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਨ?**

ਬਲਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ

ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਏ ਬਲਬ

ਚਾਲੂ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਚੇ ਬਲਬ

9	ਬਲਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ	–	2	ਬਲਬ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਏ	=	7 ਬਲਬ ਚਾਲੂ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਚੇ
9		–	2	ਬਚੇ	=	7
9		–	2		=	7

$$\begin{array}{r} 9 \\ -\ 2 \\ \hline 7 \end{array}$$

ਜਾਂ

$$9 - 2 = 7$$

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਛੋਟੀਆਂ (9 ਤੱਕ ਦੀਆਂ) ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਘਟਾ ਸਕਣ।

ਘਟਾਓ

$$\begin{array}{r} 9 \\ -\ 3 \\ \hline \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 6 \\ -\ 2 \\ \hline \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} 8 \\ -\ 4 \\ \hline \\ \hline \end{array}$$

$7 - 3 =$ ☐

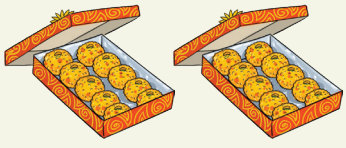
$5 - 2 =$ ☐

- ਕੁਲਵੀਰ ਕੋਲ 20 ਰੁਪਏ ਹਨ, ਉਸਨੇ 15 ਰੁਪਏ ਦੇ ਫ਼ਲ ਖਰੀਦੇ ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਬਚੇ ਹਨ?

_____

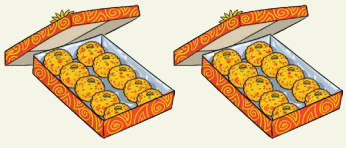
ਆਓ ਜੋੜ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖੀਏ

ਮਿਠਾਈ ਦੇ ਇੱਕ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ 10 ਲੱਡੂ ਹਨ। 10 ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਮਤਲਬ 1 ਦਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

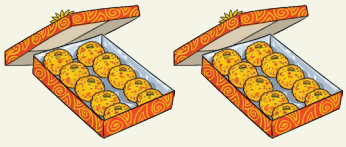
20+1 = 21

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 1 ਇਕਾਈ — ਇੱਕੀ

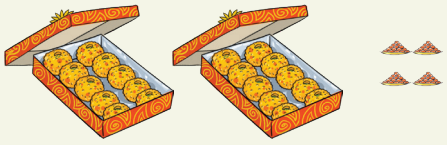
20+2 = 22

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 2 ਇਕਾਈ — ਬਾਈ

20+3 = 23

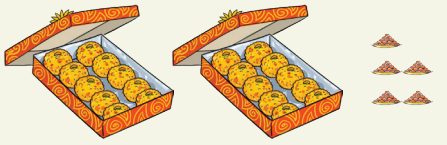
2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 3 ਇਕਾਈ — ਤੇਈ

20+4 = 24

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 4 ਇਕਾਈ

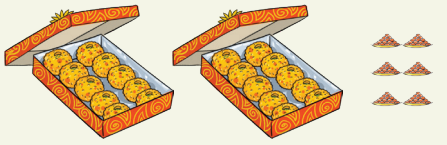
ਚੌਵੀ

20+5 = 25

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 5 ਇਕਾਈ

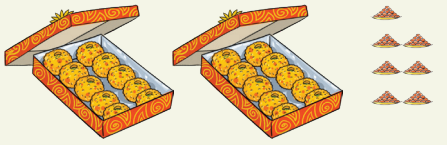
ਪੱਚੀ

20+6 = 26

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 6 ਇਕਾਈ

ਛੱਬੀ

20+7 = 27

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 7 ਇਕਾਈ

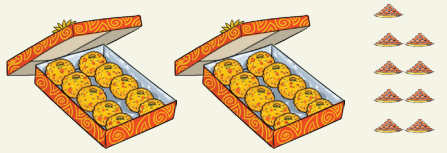
ਸਤਾਈ

20+8 = 28

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 8 ਇਕਾਈ

ਅਠਾਈ

20+9 = 29

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 9 ਇਕਾਈ

ਉਨੱਤੀ

20+10 = 30

2 ਦਹਾਈ ਅਤੇ 10 ਇਕਾਈ

ਜਾਂ 3 ਦਹਾਈ

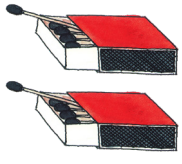
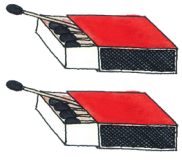
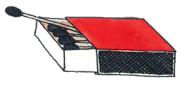
ਤੀਹ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ।

30	+	1	=	31
30	+	2	=	32
30	+	3	=	33
30	+	4	=	34
30	+	5	=	35
30	+	6	=	36
30	+	7	=	37
30	+	8	=	38
30	+	9	=	39
30	+	10	=	40

40	+	1	=	41
40	+	2	=	42
40	+	3	=	43
40	+	4	=	44
40	+	5	=	45
40	+	6	=	46
40	+	7	=	47
40	+	8	=	48
40	+	9	=	49
40	+	10	=	50

- ਇੱਕ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ 10 ਤੀਲੀਆਂ ਹਨ। ਤੀਲੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ–

		ਜਾਂ ☐ + ☐
		ਜਾਂ ☐ + ☐

■ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 10 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਅਤੇ 1 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਲਿਖੋ–

	10 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ		1 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਿੱਕੇ		ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ
(ੳ)		+		=	34
(ਅ)		+		=	☐

■ ਜੋੜੋ

40	30	40	25	32
+ 5	+ 7	+ 10	+ 12	+ 15
____	____	____	____	____
____	____	____	____	____

27 + 12 = ☐ 32 + 11 = ☐

22 + 14 = ☐ 15 + 25 = ☐

ਘਟਾਓ

48	36	42	49
− 32	− 13	− 21	− 19
———	———	———	———
———	———	———	———

39 − 23 = ☐ 45 − 31 = ☐

29 − 12 = ☐ 37 − 15 = ☐

ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ 10 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 1 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੁਝ ਨੋਟ ਜਾਂ ਸਿੱਕੇ ਹਨ। ਦੱਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਅਦਾ ਕਰੋਗੇ? ਸਿੱਕਿਆਂ ਅਤੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ–

ਸਮਾਨ	ਮੁੱਲ	10 ਦੇ ਨੋਟ/ਸਿੱਕੇ	1 ਦੇ ਨੋਟ/ਸਿੱਕੇ
ਟਮਾਟਰ	₹50		
ਬਰਫ਼ੀ	₹42		
ਮੱਗ	₹29		
ਕੇਲਾ	₹15		

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਦਸ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਦਸ ਇਕਾਈਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਦਹਾਈ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

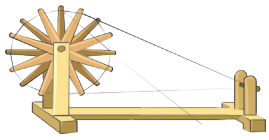
1. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ

ਟੀ	-	ਟੀਮ	ਚਾਟੀ
ਟ	-	ਲਾਟ	ਮਟਰ
ਤਿ	-	ਤਿੰਨ	ਤਿਤਲੀ

2. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ–

ਤਾਰਾ ਤੀਰ ਤਿਕੋਣ

3. ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ਚਰ.....

ਤਿ.....ਲੀ

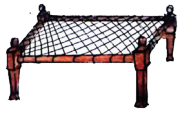

ਤ.....ਲਾ

ਅਲ.....ਰੀ

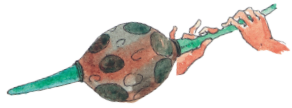
4. ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ–

.....

.....

.....

.....

5. ਜੋੜੋ

13	36	20	27	32
+ 32	+ 4	+ 15	+ 12	+ 11
_____	_____	_____	_____	_____

6. ਘਟਾਓ

9	8	36	45	37
- 3	- 4	- 12	- 21	- 15
_____	_____	_____	_____	_____

7. ਜੋੜ ਕੇ ਗਿਣਤੀ ਲਿਖੋ–

 = _____

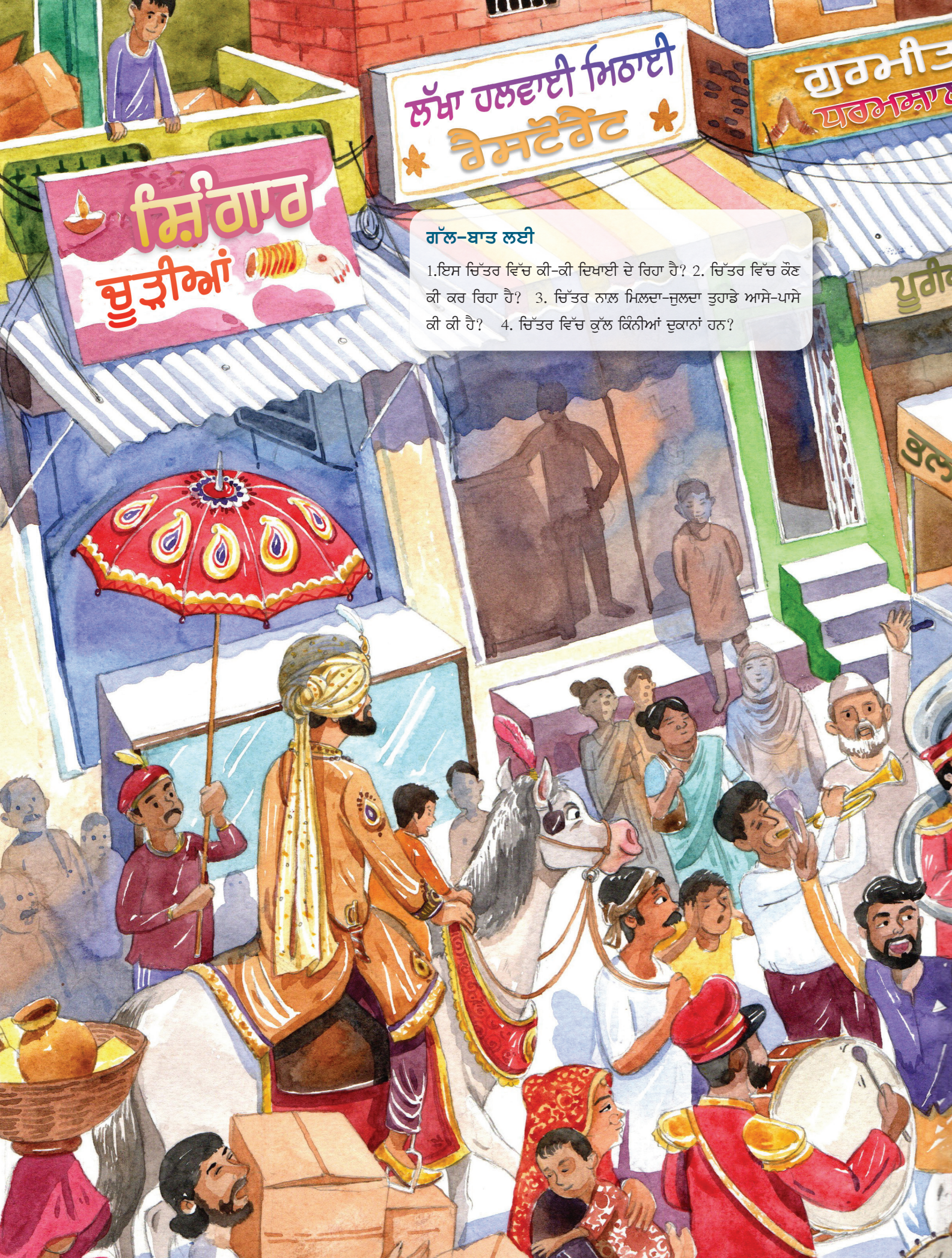
8. ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ–

30 + 5 = _____ 40 + 5 = _____

40 + 2 = _____ 40 + 10 = _____

9. ਸਿੱਕੇ ਜਾਂ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ–

ਮੁੱਲ	10 ਦੇ ਨੋਟ/ਸਿੱਕੇ	1 ਦੇ ਨੋਟ/ਸਿੱਕੇ
₹42		
₹29		

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਲਈ

1.ਇਸ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੀ-ਕੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ? 2. ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? 3. ਚਿੱਤਰ ਨਾਲ਼ ਮਿਲ਼ਦਾ-ਜੁਲ਼ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਕੀ ਕੀ ਹੈ? 4. ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ?

ਚਾਹਤ
ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ
ਦਰਜੀ
ਗੋਲ ਗ
ਕਲਮਲੀ
ਖਿਮਾਲ
ਢੋਂਡ

3 ਸਾਡਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

ੱ	ੵ	ਝ	ਦ	ਲ	ਗ	ਕ	ਯ

- 51 ਤੋਂ 1000 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਨਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ
- ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਦਹਾਈ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗਿਣਨਾ (ਸਥਾਨ ਮੁੱਲ)
- 2 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ
- 1 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾ ਕਰਨਾ
- 100-100 ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਨਾ

ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

ਬਰਾਤ

ਖਿਡੌਣੇ

ਵਾਜਾ

ਟੈਟੂ ਬਣਵਾਉਣਾ

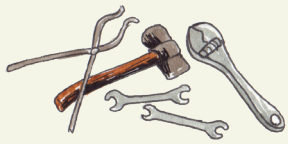
ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

ਰ

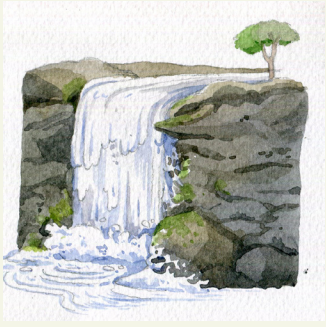
ਰੋਟੀ

ਓ

ਔਜ਼ਾਰ

ਝ

ਝਰਨਾ

ਝਾ

ਝਾੜੀ

ਝਿ

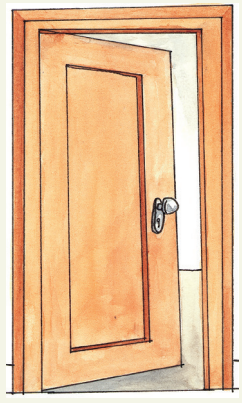
ਝੀ

ਝਿਲਮਿਲ

ਝੀਲ

ਦ

ਦਾ

ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਦਾੜ੍ਹੀ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ। ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਵੀ ਲਿਖਵਾਓ।

ਦਿ

ਦਿਲ

ਦੀ

ਦੀਵਾ

ਦੌ

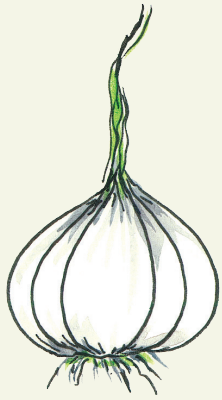
ਦੌੜ

ਯ

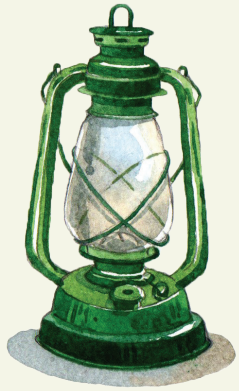

ਯੱਗ

ਲ

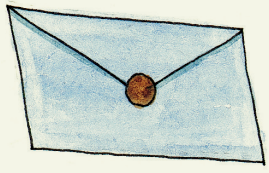
ਲਾ

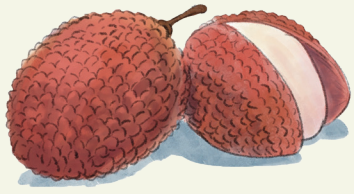
ਲਸਣ

ਲਾਲਟੈਣ

ਲਿ

ਲੀ

ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਾ

ਲੀਚੀ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ। ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਵੀ ਲਿਖਵਾਓ।

ਲੋ

ਲੌ

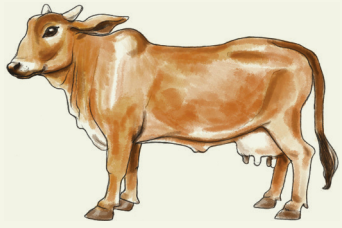
ਲੋਟਣ

ਲੌਂਗ

ਗ

ਗਾ

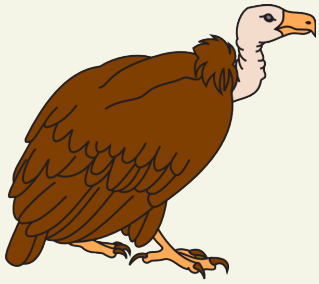

ਗਮਲਾ

ਗਾਂ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਲਿਖਵਾਓ। ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੋ।

ਗਿ

ਗੀ

ਗਿਰਝ

ਗੀਜਰ

ਗਿ ਗੀ

ਗੋ

ਗੌ

ਗੋਭੀ

ਗੌਰਜਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ

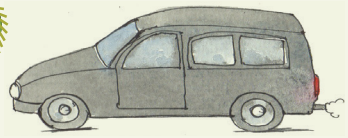
ਗੋ ਗੌ

क

करेला

का

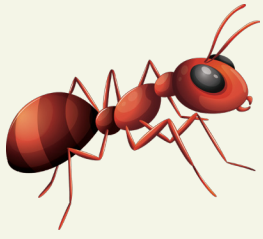
कार

कि

किसान

की

कीड़ी

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਲਿਖਵਾਓ।

■ ਸ਼ਬਦ ਲੱਭੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

ਅੱਜ ਕਮਲ ਨੇ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਘੇਰਾ ਲਗਾਓ–

ਪਨੀਰ	ਪਿਆਜ	ਇਮਲੀ	ਟਮਾਟਰ	ਕਟੋਰਾ	ਚਰਖਾ	ਬੀਨ
ਥਾਲੀ	ਗਲਾਸ	ਚਟਣੀ	ਪਾਲਕ	ਦਾਲ	ਚੌਲ	ਔਲਾ
ਰੋਟੀ	ਖਿਡੌਣਾ	ਤਿਤਲੀ	ਚਟਾਈ	ਦਹੀਂ	ਨਮਕ	ਪਾਣੀ
ਜੱਗ	ਵੇਲਣਾ	ਤਵਾ	ਗਮਲਾ	ਚੱਕੀ	ਖੀਰ	ਰੋਟੀ

• ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ–

ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

- ਸਾਹਿਲ ਨੇ ਮਾਲਾ ਬਣਾਈ ਹੈ।

- ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਹੈ।

- ਇੰਦਰਵੀਰ ਚਾਟ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਮਾਲਾ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ । ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੋ।

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜੂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ -ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਫੁੱਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ।

10 ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਲ਼ਾ ਮਤਲਬ, ਹਰ ਮਾਲ਼ਾ ਦੇ ਵਿੱਚ 10 ਫੁੱਲ। ਰਾਜੂ ਫੁੱਲ ਦਿੰਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲ਼ਾ ਬਣਦੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਆਓ, ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਾਲ਼ਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?

ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਇੱਕ ਇਕਾਈ 	=	50 + 1=51 ਇਕਵੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਦੋ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 2=52 ਬਵੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਤਿੰਨ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 3=53 ਤਰਵੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਚਾਰ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 4=54 ਚੁਰੰਜਾ

ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਪੰਜ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 5=55 ਪਚਵੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਛੇ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 6=56 ਛਪੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਸੱਤ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 7=57 ਸਤਵੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਅੱਠ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 8=58 ਅਠਵੰਜਾ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਨੌ ਇਕਾਈਆਂ 	=	50 + 9=59 ਉਨਾਹਠ
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	+	ਇੱਕ ਦਹਾਈ 	=	50 + 10=60 ਸੱਠ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ — ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਲਿਖਵਾਓ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੋ।

100 ਤੱਕ ਗਿਣਤੀ

60+1	=	61
60+2	=	62
60+3	=	63
60+4	=	64
60+5	=	65
60+6	=	66
60+7	=	67
60+8	=	68
60+9	=	69
60+10	=	70

70+1	=	71
70+2	=	72
70+3	=	73
70+4	=	74
70+5	=	75
70+6	=	76
70+7	=	77
70+8	=	78
70+9	=	79
70+10	=	80

80+1	=	81
80+2	=	82
80+3	=	83
80+4	=	84
80+5	=	85
80+6	=	86
80+7	=	87
80+8	=	88
80+9	=	89
80+10	=	90

90+1	=	91
90+2	=	92
90+3	=	93
90+4	=	94
90+5	=	95
90+6	=	96
90+7	=	97
90+8	=	98
90+9	=	99
90+10	=	100

ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ਼ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11		13	14			17			20
21			24						
					36				
		43						49	
	52				56				
61			64			67		69	
		73							80
			84				88		
91		93			96				100

ਜੋੜੋ

70	56	46	62
+ 12	+ 13	+ 12	+ 36
____	____	____	____

- ਜਦੋਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਜੋੜ ਦਸ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਦਹਾਈ ਬਣਾ ਕੇ ਦਹਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ

```
  1
 46
+27
 73
```

6 ਇਕਾਈਆਂ + 7 ਇਕਾਈਆਂ ਮਿਲਕੇ ਹੋਈਆਂ

13 ਇਕਾਈਆਂ ਮਤਲਬ | 1 ਦਹਾਈ | 3 ਇਕਾਈਆਂ |

ਜੋੜੋ

75	37	55	28
+ 19	+ 46	+ 26	+ 25
____	____	____	____
65	36	38	39
+ 27	+ 54	+ 45	+ 24
____	____	____	____

■ ਘਟਾਓ

75	38	86	47
- 24	- 12	- 24	- 13
____	____	____	____

ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕਾਈਆਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਹਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ 54 [10] [10] [10] [10] [10] ●●

ਜਾਂ

54 [10] [10] [10] [10] ●●●●●●

ਜਿਵੇਂ

54	4 14
- 26	- 2 6
28	____

4 ਵਿੱਚੋਂ 6 ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸਦੇ ਲਈ, ਅਸੀਂ 5 ਦਹਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 1 ਦਹਾਈ ਲੈ ਕੇ 10 ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ 4 ਦਹਾਈਆਂ ਅਤੇ 14 ਇਕਾਈਆਂ ਹਨ। 14 ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 6 ਇਕਾਈਆਂ ਘਟਾ ਕੇ 8 ਇਕਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ। 4 ਦਹਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 2 ਦਹਾਈਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ, 2 ਦਹਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ।

■ ਘਟਾਓ

76	53	32	65
- 38	- 27	- 15	- 28
____	____	____	____
96	88	40	54
- 68	- 39	- 27	- 28
____	____	____	____

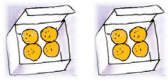
- **ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਡੂਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਲੱਡੂ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਓ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 10 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡੱਬੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਲੱਡੂ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?**

1 ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਮਤਲਬ 1 ਡੱਬਾ 4 ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ

1 ਵਾਰ 4 ਜਾਂ 1 ਗੁਣਾ 4

ਜਾਂ $1 \times 4 = 4$ ਲੱਡੂ

---

2 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਮਤਲਬ 2 ਡੱਬੇ 4 ਲੱਡੂਆਂ ਦੇ

$4 + 4$

2 ਵਾਰ 4 ਜਾਂ 2 ਗੁਣਾ 4

ਜਾਂ $2 \times 4 = 8$ ਲੱਡੂ

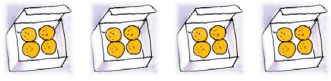
---

3 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਮਤਲਬ 3 ਡੱਬੇ 4 ਲੱਡੂਆਂ ਦੇ

$4 + 4 + 4 = 3$ ਵਾਰ 4

3 ਗੁਣਾ $4 = 3 \times 4 = 12$ ਲੱਡੂ

---

4 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਮਤਲਬ 4 ਡੱਬੇ 4 ਲੱਡੂਆਂ ਦੇ

$4 + 4 + 4 + 4 = 4$ ਵਾਰ 4

ਜਾਂ 4 ਗੁਣਾ $4 = 4 \times 4 = 16$ ਲੱਡੂ

ਦੱਸੋ, 7 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਲੱਡੂ ਮਿਲਣਗੇ?

4+ ( ) + ( ) + ( ) + ( ) + ( ) + ( ) = ( ) ਵਾਰ ( )

ਜਾਂ ( ) ਗੁਣਾ ( ) = ( ) × ( ) = ( ) ਲੱਡੂ

10 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਲੱਡੂ ਮਿਲਣਗੇ?

4 + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____

= ____ ਵਾਰ ____ = ____ ਗੁਣਾ ____ = ____ × ____ = ____ ਲੱਡੂ

■ ਗੁਣਾ ਕਰੋ

5	4	5	3
× 4	× 3	× 5	× 4
____	____	____	____

■ ਆਓ, ਥੈਲੇ ਗਿਣੀਏ

1 ਬੰਡਲ 100 ਥੈਲਿਆਂ ਦਾ ਜਾਂ 1 ਵਾਰ 100 ਜਾਂ	1×100 = 100 ਥੈਲੇ
2 ਬੰਡਲ 100 ਥੈਲਿਆਂ ਦੇ ਜਾਂ 2 ਵਾਰ 100 ਜਾਂ	2×100 = 200 ਥੈਲੇ
	3×100 = 300 ਥੈਲੇ
	4×100 = 400 ਥੈਲੇ
	5×100 = 500 ਥੈਲੇ
	6×100 = 600 ਥੈਲੇ
	7×100 = 700 ਥੈਲੇ
	8×100 = 800 ਥੈਲੇ
	9×100 = 900 ਥੈਲੇ
	10×100 = 1000 ਥੈਲੇ

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

1. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ

ਰੋ	-	ਰੋਟੀ	ਕਰੋ
ਔ	-	ਔਜ਼ਾਰ	ਔਰਤ
ਲੋ	-	ਲੋਹਾ	ਚਲੋ

2. ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਲਗਾਓ

ਘੜਾ

ਬੋਤਲ

ਗਲਾਸ

ਟੂਟੀ

3. ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ–

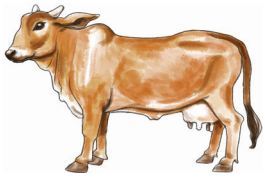
ਗਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਹੈ।

_____

4. ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ–

_____

_____

_____

5. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	ਇੱਕ ਇਕਾਈ 	=	□ + □ = □
ਪੰਜ ਦਹਾਈਆਂ 	ਚਾਰ ਇਕਾਈਆਂ 	=	□ + □ = □

6. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ–

21			24				28		30
		33			36			39	

7. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

90 + 2 = _____

70 + 5 = _____

46	58
+ 27	- 27
_____	_____

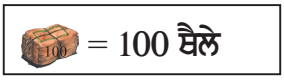
8. ਥੈਲੇ ਗਿਣਕੇ ਲਿਖੋ–

_____ ਥੈਲੇ।

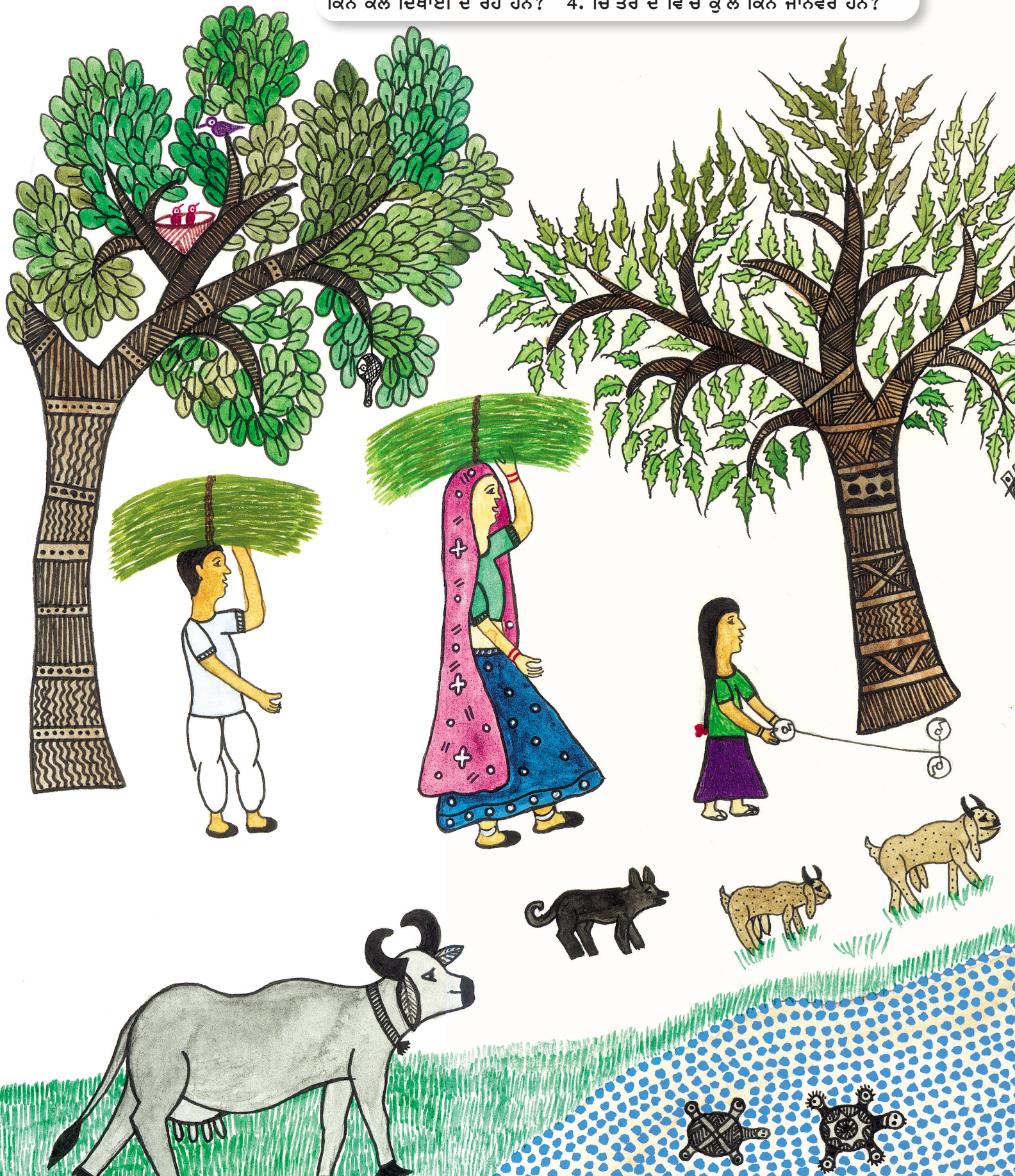

_____ ਥੈਲੇ।

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਲਈ

ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਖੇਤ, ਕਿਸਾਨ ਆਦਿ ਨਾਲ਼ ਜੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛੋ: 1. ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੰਜੀਆਂ ਹਨ? 2. ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਘਰ ਹਨ? 3. ਇਸ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਕੋਲ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ? 4. ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਜਾਨਵਰ ਹਨ?

सुनीता

4 ਸਾਡਾ ਆਲਾ–ਦੁਆਲਾ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

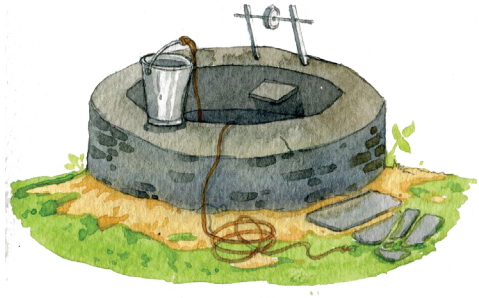
ਾ ਿ ਜ ਭ ਡ ੜ ਢ ਸ਼ ਂ ੱ

- ਤਿੰਨ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣਾ
- ਲੰਬਾਈ, ਭਾਰ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ
- ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਕ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲ ਗੁਣਾ ਕਰਨਾ
- ਭਾਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਾ

ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

ਜੰਗਲ

ਖੂਹ

ਮੀਂਹ

ਮੱਝ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਧਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ।

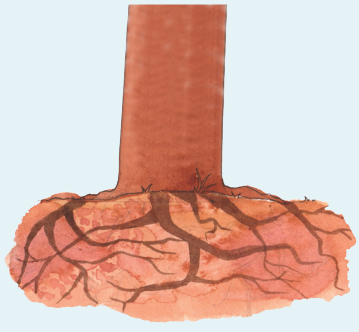
ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

ਮੈਂ ਏ. ਟੀ. ਐੱਮ. ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਐਨਕ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹਾਂ।

ਦਰਖ਼ਤ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਲੂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼

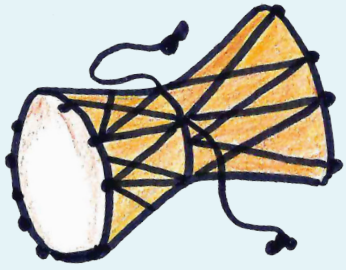
ਸ

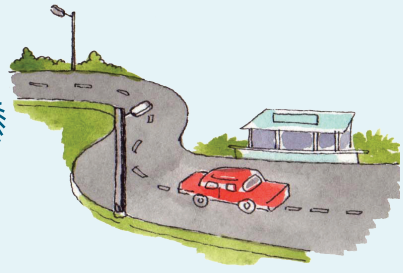
ਸ਼ਹਿਦ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸਵੇਰਾ

ਯ

ੜ

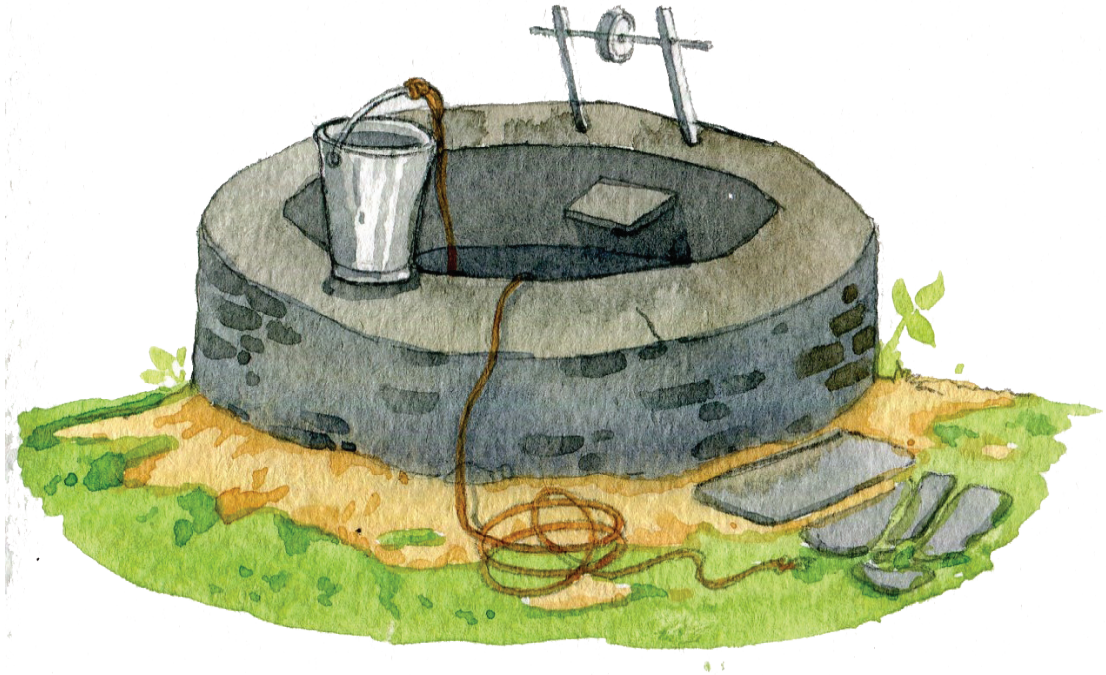

ਯਮਰੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਯਮ ਯਮ ਯਮ!

ਸੜਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜੇਬ	ਸ਼ਹਿਦ	ਭਾਰ	ਬਘਿਆੜ
.....	.....	.....	.....

■ ਚਿੱਤਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੋ-

1. _____
2. _____
3. _____

ਜੋੜੋ

741	685	135	437
+ 132	+ 114	+ 232	+ 142
_____	_____	_____	_____

- ਰਵੀ ਨੇ 435 ਰੁਪਏ ਦੇ ਚਾਵਲ ਅਤੇ 132 ਰੁਪਏ ਦੀ ਖੰਡ ਖਰੀਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ?

_____

ਘਟਾਓ

739	735	895	436
– 225	– 123	– 242	– 115
_____	_____	_____	_____

- ਰਾਣੀ ਕੋਲ 845 ਰੁਪਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ 420 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਖਰੀਦਿਆ। ਹੁਣ ਰਾਣੀ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਬਚੇ ਹਨ?

_____

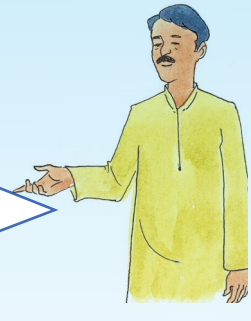
ਮਾਪ–ਤੋਲ

ਯਾਦ ਰੱਖੋ

1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ =10 ਮਿਲੀਮੀਟਰ

100 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ =1 ਮੀਟਰ

1000 ਮੀਟਰ =1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ

- ਕੰਧ 'ਤੇ ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਓ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ 1 ਮੀਟਰ ਹੋਵੇ।
- ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਉਚਾਈ ਨੂੰ ਮਾਪੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ।

ਸੋਚੋ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ–

- ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ _____ ਵਿੱਚ ਮਾਪਦੇ ਹਾਂ।
- ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ _____ ਵਿੱਚ ਮਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ–

- 3000 ਮੀ. = _____ ਕਿ.ਮੀ.
- 700 ਸੈ.ਮੀ. = _____ ਮੀ.
- 40 ਮਿ.ਮੀ. = _____ ਸੈਂ.ਮੀ.
- 5 ਕਿ.ਮੀ = _____ ਮੀ.
- 6 ਮੀ. = _____ ਸੈਂ.ਮੀ.
- 7 ਸੈਂ.ਮੀ. = _____ ਮਿ.ਮੀ.

- ਨੀਤੂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ 180 ਕਿ.ਮੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ 182 ਕਿ.ਮੀ.ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ?

_____

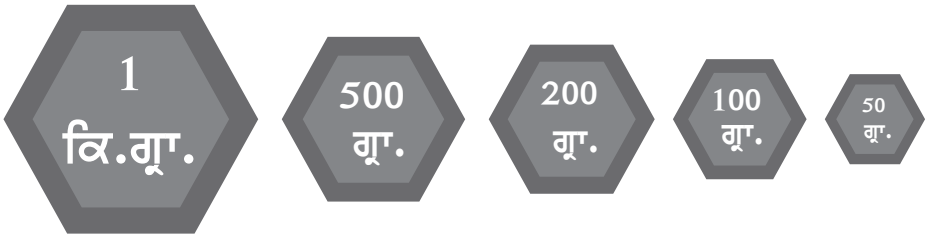
- ਸੀਮਾ ਨੇ 854 ਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 632 ਮੀਟਰ ਕੱਪੜਾ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਮਾ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕਿੰਨੇ ਮੀਟਰ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਬਚਿਆ ਹੈ?

_____

ਯਾਦ ਰੱਖੋ–

1 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ	=	1000 ਗ੍ਰਾਮ
ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ	=	500 ਗ੍ਰਾਮ
ਚੌਥਾਈ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਪਾਈਆ	=	250 ਗ੍ਰਾਮ

ਭਾਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵੱਟਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ–

- 4 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ = _____ ਗ੍ਰਾਮ
- 7000 ਗ੍ਰਾਮ = _____ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ
- 2 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ 500 ਗ੍ਰਾਮ = _____ ਗ੍ਰਾਮ

- ਜੱਸੀ ਦੇ ਇੱਕ ਖੇਤ ਵਿੱਚ 312 ਕਿਲੋ ਆਲੂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ 236 ਕਿਲੋ ਆਲੂ ਹੋਏ। ਜੱਸੀ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਆਲੂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ?

_____

- ਹਰੀ ਨੇ 495 ਕਿਲੋ ਵਿੱਚੋਂ 292 ਕਿਲੋ ਚੌਲ ਵੇਚੇ। ਹੁਣ ਹਰੀ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਚੌਲ ਬਚੇ ਹਨ?_____
- ਜੇਕਰ 5 ਕਿਲੋ ਕਣਕ ਦਾ ਮੁੱਲ 100 ਰੁਪਏ ਹੈ ਤਾਂ 25 ਕਿਲੋ ਕਣਕ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

_____

- 25 ਕਿਲੋ ਕਣਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਨੋਟ ਦੇਵੋਗੇ?

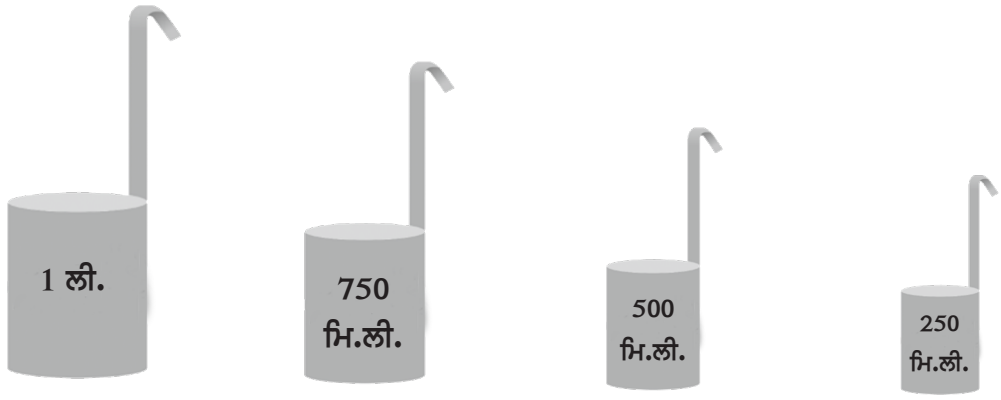
_____

■ ਹਰਦੀਪ ਸਬਜ਼ੀ ਲੈਣ ਮੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਓ, ਉਸਨੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ?

ਸਬਜ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ	ਪ੍ਰਤੀ ਕਿ.ਗ੍ਰਾ. ਦੀ ਦਰ(ਰੇਟ)	ਕਿੰਨੀ ਖ਼ਰੀਦੀ (ਮਾਤਰਾ)	ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ (ਮੁੱਲ)
ਆਲੂ	20	2 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ	
ਪਿਆਜ਼	15	1 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ	
ਟਮਾਟਰ	25	3 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ	
ਕੱਦੂ	10	ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ	
		ਕੁੱਲ ਰੁਪਏ	

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਬਿੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਜ਼ਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਤੱਕੜੀ ਵਾਲ਼ੇ ਪਲੜੇ ਵਿੱਚ ਵੱਟੇ ਅਤੇ ਵੱਟੇ ਵਾਲ਼ੇ ਪਲੜੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਰੱਖ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਤੋਲਣ ਲਈ ਕਹੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦਾ ਤੋਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਾਪਦੰਡ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਪ-ਤੋਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਟਸਐਪ ਹੈਲਪਲਾਈਨ 8800001915 'ਤੇ ਮੈਸੇਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੁੱਧ ਮਾਪਣ ਲਈ ਭਾਂਡੇ–

ਯਾਦ ਰੱਖੋ

1 ਕਿਲੋਲੀਟਰ = 1000 ਲੀਟਰ

1 ਲੀਟਰ = 1000 ਮਿਲੀਲੀਟਰ

ਅੱਧਾ ਲੀਟਰ = 500 ਮਿਲੀਲੀਟਰ

ਜੋੜੋ

425 ਲੀਟਰ + 223 ਲੀਟਰ = _____

512 ਲੀਟਰ + 327 ਲੀਟਰ = _____

ਘਟਾਓ

999 ਲੀਟਰ − 322 ਲੀਟਰ = _____

556 ਲੀਟਰ − 235 ਲੀਟਰ = _____

- ਸੁਮਨ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 132 ਲੀਟਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ 242 ਲੀਟਰ ਦੁੱਧ ਵੇਚਿਆ। ਸੁਮਨ ਨੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਲੀਟਰ ਦੁੱਧ ਵੇਚਿਆ?

- ਟੈਂਕੀ ਵਿੱਚ 899 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਸੀ। 645 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਟੈਂਕੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਹੈ?

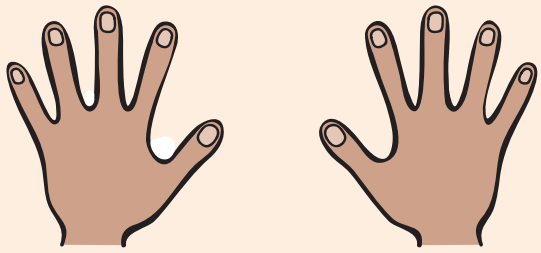
- ਇੱਕ ਲੀਟਰ ਦੀ ਬੋਤਲ ਵਿੱਚੋਂ 250 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?

- ਰਜਨੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 5 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਦਵਾਈ ਪੀਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਰਜਨੀ ਨੂੰ 10 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ?

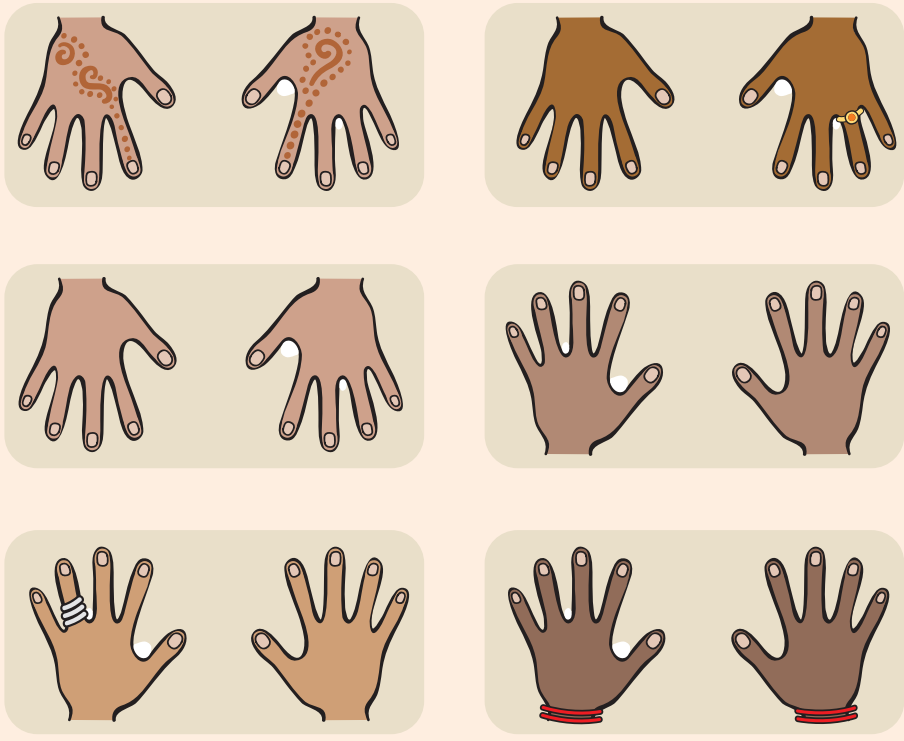

■ ਆਓ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਗਿਣੀਏ–

ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਉਂਗਲੀਆਂ $2 \times 5 = 10$

12 ਵਾਰ 5 ਮਤਲਬ

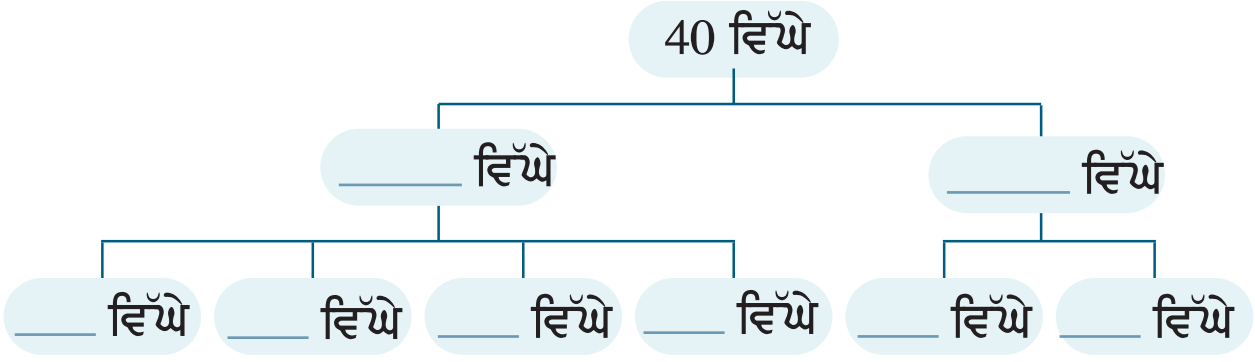
$$12 \times 5 \text{ ਜਾਂ } \begin{array}{r} 12 \\ \times\ \ 5 \\ \hline \\ \hline \end{array}$$

ਗੁਣਾ ਕਰੋ–

1 3	1 1	1 4
× 6	× 5	× 8
———	———	———
———	———	———

- ਇੱਕ ਕਮੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 6 ਬਟਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੀਆਂ 5 ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਬਟਨ ਹੋਣਗੇ?

ਲੀਲਾ ਕੋਲ 40 ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਲੀਲਾ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਲਾ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਵਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਓ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ–

- 40 ਨੂੰ 2 ਬਰਾਬਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ $2\overline{)40}$ $4\overline{)20}$

  $40 \div 2 =$ ____

- 20 ਨੂੰ 4 ਬਰਾਬਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ

  $20 \div 4 =$ ____

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਣ ਵੇਲੇ ਭਾਗ ਦੀ ਸਮਝ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

1. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ–

ਡ - .....

ਜ - .....

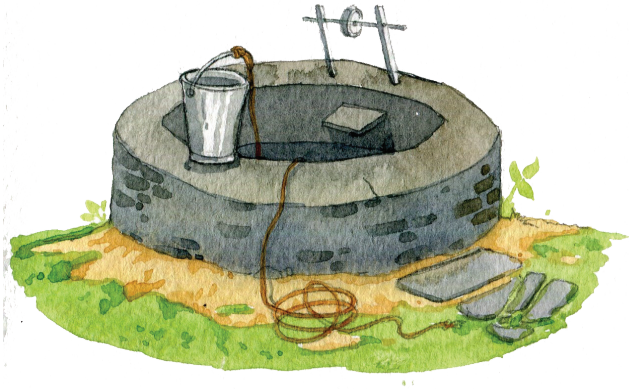
ਝ - .....

2. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

ਸ਼ਹਿਰ, ਐਨਕ, ਭਾਲੂ, ਡਮਰੂ

1. ਮੈਂ ..... ਲਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਂ।
2. ..... ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
3. ..... ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਡਮ ਡਮ ਡਮ।
4. ਜੰਗਲ ..... ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ।

3. ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਕ ਲਿਖੋ–

1. _____
2. _____
3. _____

4. ਜੋੜ-

741 ਗ੍ਰਾਮ	135 ਮੀਟਰ	425 ਲੀਟਰ
+ 132 ਗ੍ਰਾਮ	+ 232 ਮੀਟਰ	+ 223 ਲੀਟਰ
_____	_____	_____
_____	_____	_____

5. ਘਟਾਓ-

735 ਗ੍ਰਾਮ	895 ਮੀਟਰ	556 ਲੀਟਰ
- 123 ਗ੍ਰਾਮ	- 242 ਮੀਟਰ	- 235 ਲੀਟਰ
_____	_____	_____
_____	_____	_____

6. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ-

ੳ) 3000 ਮੀ. = _____ ਕਿ.ਮੀ.

ਅ) 7000 ਗ੍ਰਾ. = _____ ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.

ੲ) 4 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ. = _____ ਗ੍ਰਾ.

ਸ) ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ = _____ ਵਿੱਚ ਮਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

7. ਗੁਣਾ ਕਰੋ-

13	15	16
x 6	x 6	x 6
_____	_____	_____
_____	_____	_____

8. ਰਾਜਨ ਨੇ 495 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੌਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 292 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚੌਲ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਜਨ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕਿੰਨੇ ਚੌਲ ਬਚੇ?

_____

_____

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਲਈ

1. ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹੋਗੇ? 2. ਤੁਹਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? 3. ਸਾਫ਼ -ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? 4. ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਨਾਲ਼ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? 5. ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਧੋਣਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?

ਸੱਬੀ ਛੱਲਾਂ ਵਾਲਾ
ਸੱਜ ਜ਼ੀ ਵਾਲਾ
ਨੰਬਰ ਵਨ
ਚਾਹ ਵਾਲਾ
ਚਾਹ
ਹੱਥ ਧੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

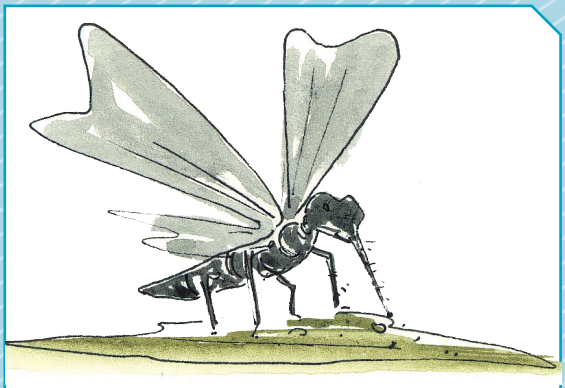
5 ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਸਿਹਤ

ਅਸੀਂ ਸਿਖਾਂਗੇ

ੳ ਅ ਹ ਛ ਥ ਫ ਫ਼ ਠ

- ਸਮਾਂ ਦੇਖਣਾ (ਘੰਟਾ, ਮਿੰਟ, ਸਕਿੰਟ)
- ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ
- ਡਿਜੀਟਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣਾ

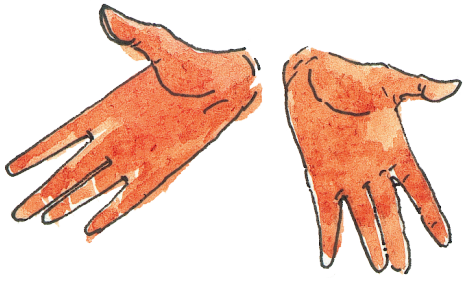
ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

ਮੱਛਰ

ਫ਼ਲ

ਸਾਫ਼ ਹੱਥ

ਕੂੜਾ

ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ

ਉ

ਅ

ਉੱਲੂ ਟਾਹਣੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਅੰਬ ਫ਼ਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ।

ਉਪਜ	ਉੱਡਣਾ	ਅਕਲ	ਅਚਾਰ
.....	.....	.....	.....

ਹ

ਛ

ਹੋਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ਼ ਰੰਗ ਮਿਲ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਛਤਰੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਹੈ।

ਮਹੀਨਾ	ਹਾਥੀ	ਛੁੱਟੀ	ਮਛਲੀ
.....	.....	.....	.....

ਥ

ਫ਼ ਫ

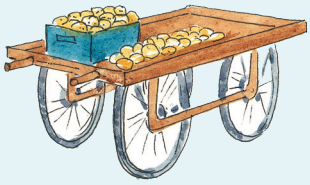

ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰੋਟੀ ਹੈ।

ਫੂਲਮਤੀ, ਛੇਤੀ ਖਾਓ
ਕੁਲਫ਼ੀ ਪਿਘਲ ਰਹੀ ਹੈ

ਕਥਾ	ਥਾਪੀ	ਫੁਲਕਾਰੀ	ਫ਼ੌਜੀ
.....	.....	.....	.....

ਠ

ठेल्हे 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।

ਠੁੰਗ	ਠਿਕਾਣਾ	ਠੰਢਾ	ਠੋਕਰ
.....	.....	.....	.....

- ਜਦੋਂ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਅਰਥ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੱਖਰਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੱਜਰੀ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ	ਸੱਜ	–	ਵਿਆਹੀ
ਹੱਥ ਨੂੰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਕੜੀ	ਹੱਥ	–	ਕੜੀ
ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ	ਲੋਕ	–	ਰਾਜ

- ਸਮਾਸ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਯੋਜਕ, ਸੰਬੰਧਕ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:

ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਪਤੀ	ਤੋਂ	ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
ਆਪ ਨਾਲ਼ ਬੀਤੀ	ਤੋਂ	ਆਪਬੀਤੀ

- ਗਿਣਤੀ ਸੰਬੰਧੀ:

ਇੱਕ	+	ਤੀਹ	ਇਕੱਤੀ
ਸੱਤ	+	ਸੱਤਰ	ਸਤੱਤਰ
ਤਿੰਨ	+	ਕੋਣ	ਤਿਕੋਣ

■ ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਖੋ–

ਲੋਕਰਾਜ	ਖ਼ੂਨਦਾਨ	ਘੋੜਸਵਾਰ	ਖੇਡ–ਮੈਦਾਨ	ਸ੍ਵੈ–ਜੀਵਨੀ
ਖੇਡ	ਦਾ	ਮੈਦਾਨ	.....	
ਲੋਕਾਂ	ਦਾ	ਰਾਜ	.....	
ਸ੍ਵੈ	ਦੀ	ਜੀਵਨੀ	.....	
ਘੋੜੇ	ਦਾ	ਸਵਾਰ	.....	
ਖ਼ੂਨ	ਦਾ	ਦਾਨ	.....	

ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ

ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਦੂਸਰੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ–

ਰ	◌੍	-	ਪ੍ਰੇਮ
ਹ	◌੍	-	ਹੜ੍ਹ
ਵ	◌੍	-	ਸ੍ਵਰ

- **'ਰ' ਤੋਂ ' ◌੍ਰ ' ਜਿਵੇਂ–**

ਰ ◌੍ਰ - ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਰਿਤ

- **'ਹ' ਤੋਂ ' ◌੍ਹ ' ਜਿਵੇਂ–**

ਹ ◌੍ਹ - ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੜ੍ਹ ਸਾੜ੍ਹੀ

- **'ਵ' ਤੋਂ ' ◌੍ਵ ' ਜਿਵੇਂ–**

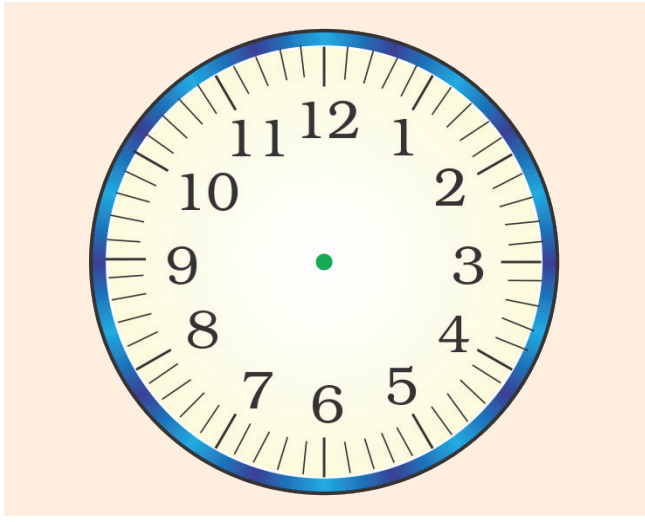
ਵ ◌੍ਵ - ਸ੍ਵਰ ਸ੍ਵੈ-ਮਾਨ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ

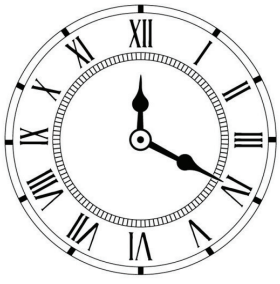
■ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ–

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਸਮਾਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਓ। ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

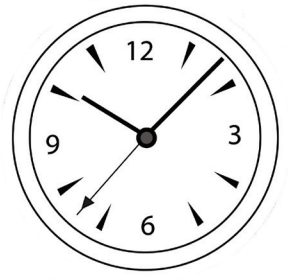
ਆਓ ਘੜੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਦੇਖਣਾ ਸਿੱਖੀਏ

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਘੜੀ ਦੇ ਡਾਇਲ ਤੇ 12 ਅੰਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੂਰੇ ਡਾਇਲ 'ਤੇ 60 ਛੋਟੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਹਨ। ਹਰ ਪੰਜਵੀਂ ਲਾਈਨ 'ਤੇ 1 ਤੋਂ 12 ਤੱਕ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਨੰਬਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਦੋ ਸੂਈਆਂ ਵਾਲ਼ੀ ਘੜੀ

ਤਿੰਨ ਸੂਈਆਂ ਵਾਲ਼ੀ ਘੜੀ

ਸਭ ਤੋਂ **ਛੋਟੀ** ਸੂਈ ਘੰਟੇ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਘੰਟੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੂਈ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅੰਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਹ 12 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡਾਇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਜਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਡਾਇਲ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ?

_____

ਇਸ ਤੋਂ **ਲੰਬੀ** ਸੂਈ **ਮਿੰਟ** ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੂਈ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਮਿੰਟ ਦੀ ਸੂਈ ਇੱਕ ਅੰਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅੰਕ 'ਤੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਹ 60 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਡਾਇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ **ਲੰਬੀ** ਸੂਈ **ਸਕਿੰਟ** ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਿੰਟ ਦੀ ਸੂਈ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੈਕਿੰਡ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਡਾਇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਿੰਟ ਦੀ ਸੂਈ 12 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੂਈ ਜਿਸ ਵੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਓਨੇ ਹੀ ਵਜੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੂਈ 3 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੰਟ ਦੀ ਸੂਈ 12 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਘੜੀ ਵਿੱਚ 3 ਵਜੇ ਹਨ।

ਇਸ ਘੜੀ ਵਿੱਚ 2 ਵੱਜ ਕੇ 25 ਮਿੰਟ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਘੜੀ ਵਿੱਚ 5 ਵੱਜ ਕੇ 15 ਮਿੰਟ ਅਤੇ 10 ਸਕਿੰਟ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ–

ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ

12:00

____ ਵਜੇ

____ ਵਜੇ

____ ਵਜੇ

ਯਾਦ ਰੱਖੋ – 1 ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ 60 ਮਿੰਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

60 ਮਿੰਟ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। 3 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਮਿੰਟ ਹੋਣਗੇ?

60×3 ਜਾਂ

$$\begin{array}{r} 60 \\ \times\ 3 \\ \hline \square \end{array}$$

ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਘੜੀਆਂ

ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਘੜੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਂ ਡਿਜੀਟਲ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ, ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਡਿਜੀਟਲ ਘੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ–

ਦਸ ਵੱਜ ਕੇ ਛੱਬੀ ਮਿੰਟ

ਤੇਈ ਵੱਜ ਕੇ ਉਨਤਾਲੀ ਮਿੰਟ

ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੈਂਕਾਂ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੈਲਕੂਲੇਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ–

06:40

_____ ਵੱਜ ਕੇ _____ ਮਿੰਟ

07:45

_____ ਵੱਜ ਕੇ _____ ਮਿੰਟ

12:45

_____ ਵੱਜ ਕੇ _____ ਮਿੰਟ

06:20

_____ ਵੱਜ ਕੇ _____ ਮਿੰਟ

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ–

ਥੈ - .....

ਫੀ - .....

ਛ - .....

2. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

ਸਵੈਟਰ, ਉੱਲੂ, ਭੋਜਨ

ੳ) ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ _____ ਹੈ।

ਅ) ਉੱਨ ਨਾਲ _____ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ੲ) _____ ਟਾਹਣੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।

3. ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨ ਕੇ ਸਹੀ ਜੋੜੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ–

ਪ੍ਰੇਮ, ਹੜ੍ਹ, ਪੜ੍ਹ, ਸ੍ਵਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਸ੍ਵੈ-ਮਾਨ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਵ ੍ _____

ਹ ੍ _____

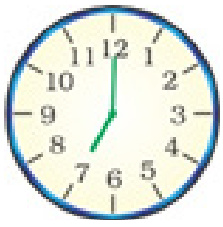
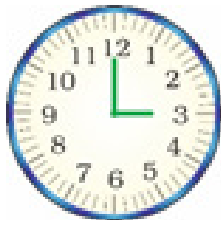
ਰ ੍ _____

4. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਵਾਕ ਬਣਾਓ–

ਠੋਕਰ _____

ਬਰਛਾ _____

5. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਲਿਖੋ–

ੳ		ਅ	
			
ਇਸ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ..... ਵੱਜੇ ਹਨ।		ਇਸ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ..... ਵੱਜੇ ਹਨ।	

6. 60 ਮਿੰਟ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 3 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਮਿੰਟ ਹੋਣਗੇ?

_____

_____

_____

7. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ੳ		ਅ	
	10:26		07:45
	..... ਵੱਜ ਕੇ ..... ਮਿੰਟ		..... ਵੱਜ ਕੇ ..... ਮਿੰਟ

8. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ੳ) ਮਿੰਟ ਦੀ ਸੂਈ ਇੱਕ ਅੰਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅੰਕ ਤੱਕ _____ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

ਅ) 24 ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੂਈ ਪੂਰੇ ਡਾਇਲ ਦੇ _____ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਗੱਲ-ਬਾਤ ਲਈ

1. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੋਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? 2. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਚੋਣ ਲੜੀ ਹੈ? 3. ਵੋਟ ਦੇਣ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ? 4. ਕਿਹੜੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ਼ਦਾ ਹੈ? 5. ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ?

ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ
ਪੜ੍ਹੋ ਸਾਰੇ ਵਧੋ ਸਾਰੇ
5
ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਦਾਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਜਾਨ

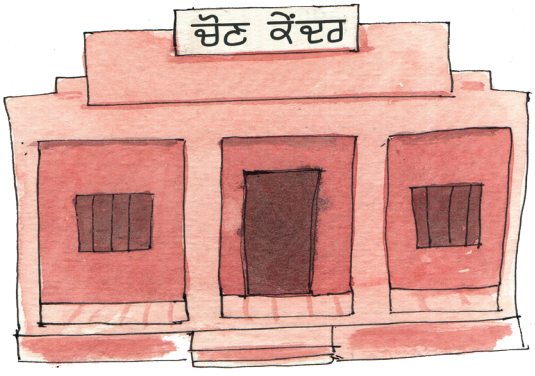
6 ਚੋਣਾਂ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

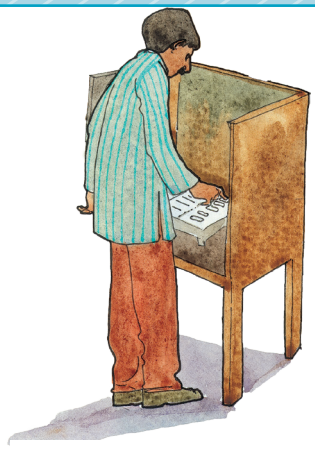
ਘ ਧ ਙ ਢ

- ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ (12 ਅਤੇ 24-ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ)
- ਕੈਲੰਡਰ, ਸਮਾਂ ਸਾਰਨੀ ਅਤੇ ਰੇਲ ਟਿਕਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

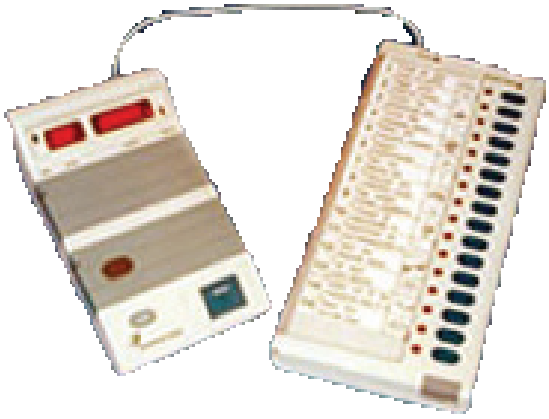
▪ ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

ચોણ કેંદર

ચોણાં

ઈ. વી. એમ. મશીન

ચોણ અધિકારી

ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ–

ਘ

ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵੱਜੇ ਹਨ?

ਧ

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ
ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ।

ਘੋੜਾ	ਘਰ	ਧੁੰਦ	ਧਿਆਨ
.....	.....	.....	.....

ਡ ਡਮਰੂ ਡਮ ਡਮ ਡਮ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਢ ਢੋਲੀ ਢੋਲ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾਂਗ	ਡਾਕੂ	ਢਾਡੀ	ਢਲਾਣ
.....	.....	.....	.....

ਯੱਕਾ ਹੌਲ਼ੀ-ਹੌਲ਼ੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯਕੀਨ	ਯਾਦ	ਯਾਤਰਾ	ਯਤੀਮ
.....	.....	.....	.....

- ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖੋ, ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ-

ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ

24 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 24 ਘੰਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ 12 ਘੰਟੇ ਵਾਲ਼ੀ ਘੜੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਘੰਟੇ ਵਾਲ਼ੀ ਸੂਈ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਘੜੀ ਦੇ ਦੋ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਗਲਾ ਚੱਕਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਚੱਕਰ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਵਿਚ 24 ਘੰਟੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ AM ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ PM ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਵਿੱਚ 12 ਵੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 13 ਵਜੇ, 14 ਵਜੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ 24 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— 'ਚੋਣ' ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰੋ। ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ਼ ਜੁੜੇ 3-4 ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ- 'ਵੋਟ ਦੇਣ' ਦੇ ਲਈ 'ਵੋਟ ਪਾਉਣਾ' ਆਦਿ।

24 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਵਜੇ ਨੂੰ 17 ਵਜੇ(12 ਵਿੱਚ 5 ਜੋੜ ਕੇ ਜਾਂ 12 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਘੰਟੇ ਅੱਗੇ) ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

■ 24 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਨੂੰ 12 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲੋ–

4 ਵੱਜ ਕੇ 15 ਮਿੰਟ

_____

_____

_____

ਸਮਾਂ–ਸਾਰਨੀ

ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਾਬੋਧੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਜੰਕਸ਼ਨ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਰੇਲ–ਗੱਡੀ ਦਾ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

12398 ਮਹਾਬੋਧੀ ਅਕਸਪ੍ਰੈਸ ਸਮਾਂ–ਸਾਰਨੀ

ਲੜੀ ਨੰ.	ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਮ	ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ	ਸਟੇਸ਼ਨ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਮਾਂ	ਦੂਰੀ (ਕਿ.ਮੀ. ਵਿੱਚ)
1.	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ	_____	12:10	_____
2.	ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਜੰਕਸ਼ਨ	13:51	13:53	131
3.	ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਜੰਕਸ਼ਨ	20:10	20:15	635

ਹੁਣ ਮਹਾਂਬੋਧੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਨੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸੋ।

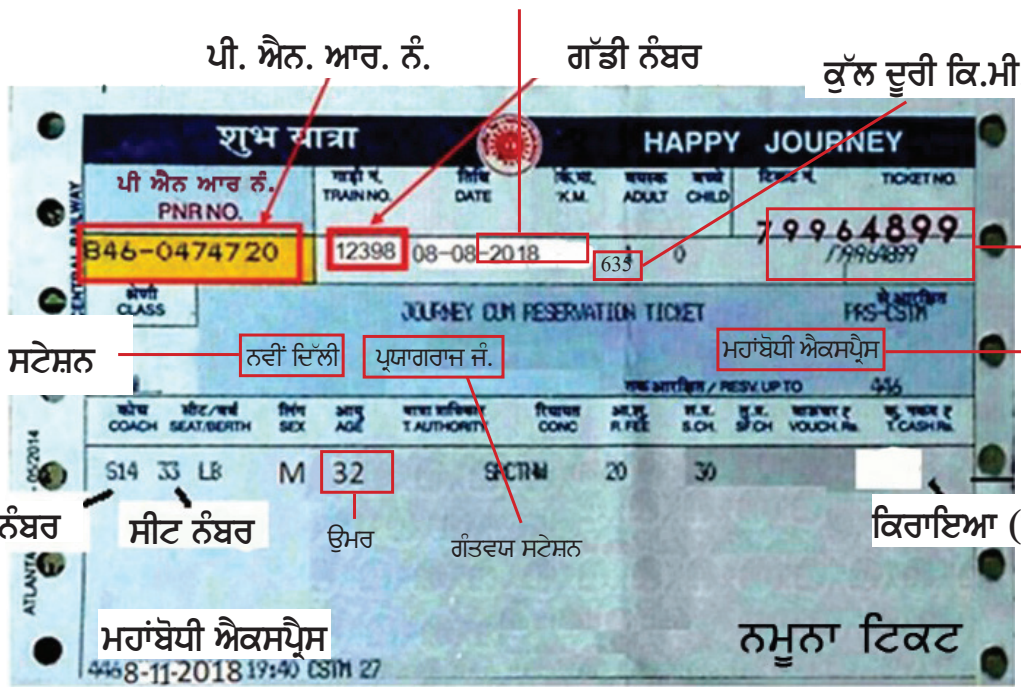
- ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਜੰਕਸ਼ਨ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਕਿੰਨੇ ਕਿ.ਮੀ. ਹੈ?

.....

- ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਜੰਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਜੰਕਸ਼ਨ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਹੈ?

.....

ਆਓ, ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਰੇਲ-ਗੱਡੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖੀਏ

- ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ? _____
- ਗੱਡੀ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ? _____
- ਕੋਚ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ? _____
- ਸੀਟ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ? _____

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ 24-ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਅਤੇ 12-ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਅਤੇ 24-ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਨੂੰ 12-ਘੰਟੇ ਦੀ ਘੜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਣ। ਰੇਲਵੇ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ।

ਕੈਲੰਡਰ

ਸਾਲ ਵਿੱਚ 12 ਮਹੀਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ 31 ਦਿਨਾਂ ਦੇ। ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ 28 ਜਾਂ 29 ਦਿਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਜਨਵਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨਾ ਦਸੰਬਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 365 ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨਾ 29 ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 366 ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

■ ਹੇਠਾਂ ਸਾਲ 2024 ਦੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕੈਲੰਡਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

ਐਤਵਾਰ	ਸੋਮਵਾਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ	ਵੀਰਵਾਰ	ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
				1		3
	5		7		9	
			14			17
18				22		
				29		

■ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸੋ–

- ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਐਤਵਾਰ ਹੋਣਗੇ?
- 17 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ?
- ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰੀਖ ਹੋਵੇਗੀ?

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋ ਤਰੀਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਸਕਣ।

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ–

ਘ- .....

ਭ- .....

ਢ- .....

ਧ- .....

2. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ–

ੳ) ਪੜ੍ਹਨਾ _____ ਸਿੱਖੋ। (**ਲਿਖਣਾ/ਦੌੜਨਾ**)

ਅ) ਖ਼ੂਬ _____ ਕਰੋ। (**ਮਿਹਨਤ/ਰਹਿਮਤ**)

ਏ) ਵੋਟ ਤੋਂ _____ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (**ਲੋਕਤੰਤਰ/ਅਧਿਨਾਇਕ ਤੰਤਰ**)

3. ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਕ ਲਿਖੋ–

1. _____

2. _____

3. _____

4. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ੳ) ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ _____ ਘੰਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

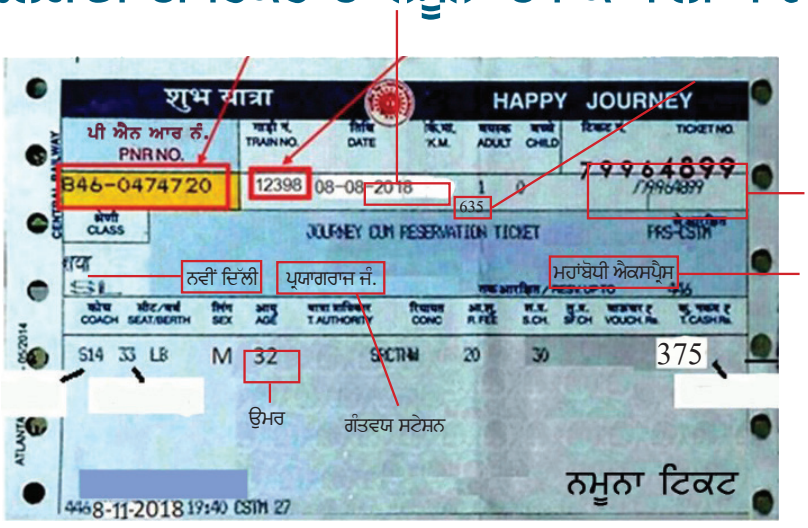
ਅ) ਘੰਟੇ ਦੀ ਸੂਈ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਘੜੀ ਦੇ _____ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।

5. 24 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ 12 ਘੰਟੇ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲੋ–

ੳ) 16:15 _____ ਵੱਜ ਕੇ _____ ਮਿੰਟ

ਅ) 13:10_____ ਵੱਜ ਕੇ _____ ਮਿੰਟ

6. ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ੳ) ਗੱਡੀ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ? _____

ਅ) ਸੀਟ ਨੰਬਰ ਕੀ ਹੈ? _____

7. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ–

ੳ) ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ _____ ਮਹੀਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅ) ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ _____ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

7 ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂਗੇ

ਵ ਪ ਣ ਗ ਜ਼

- ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫਾਰਮ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਭਰਨਾ (ਚੈੱਕ, ਜਮ੍ਹਾ ਪਰਚੀ, ਨਕਦ ਕਢਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ)
- ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ
- ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ

▪ ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ

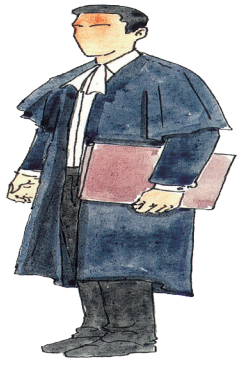
ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ

ਅਦਾਲਤ

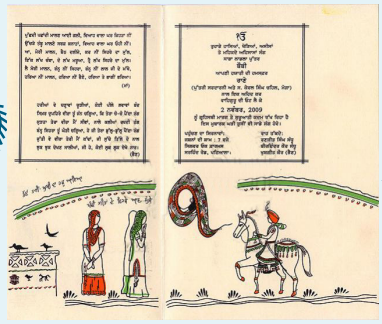
ਕਾਨੂੰਨ

ਵਕੀਲ

ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਲਿਖੋ–

ਵ

ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਪ

ਪੱਗ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ।

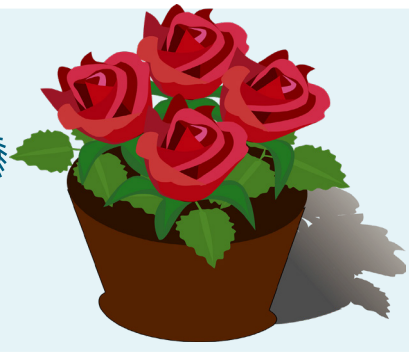
ਵਰਗ	ਵੀਰ	ਪਿਤਾ	ਪੜ੍ਹਨਾ
.....	.....	.....	.....

ਚ

ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਧੀਆ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ।

ਗ

ਗਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ।

ਰਾਣੀ	ਤਿਕੋਣ	ਗਿਆਨ	ਅੱਗ
.....	.....	.....	.....

ਜ਼

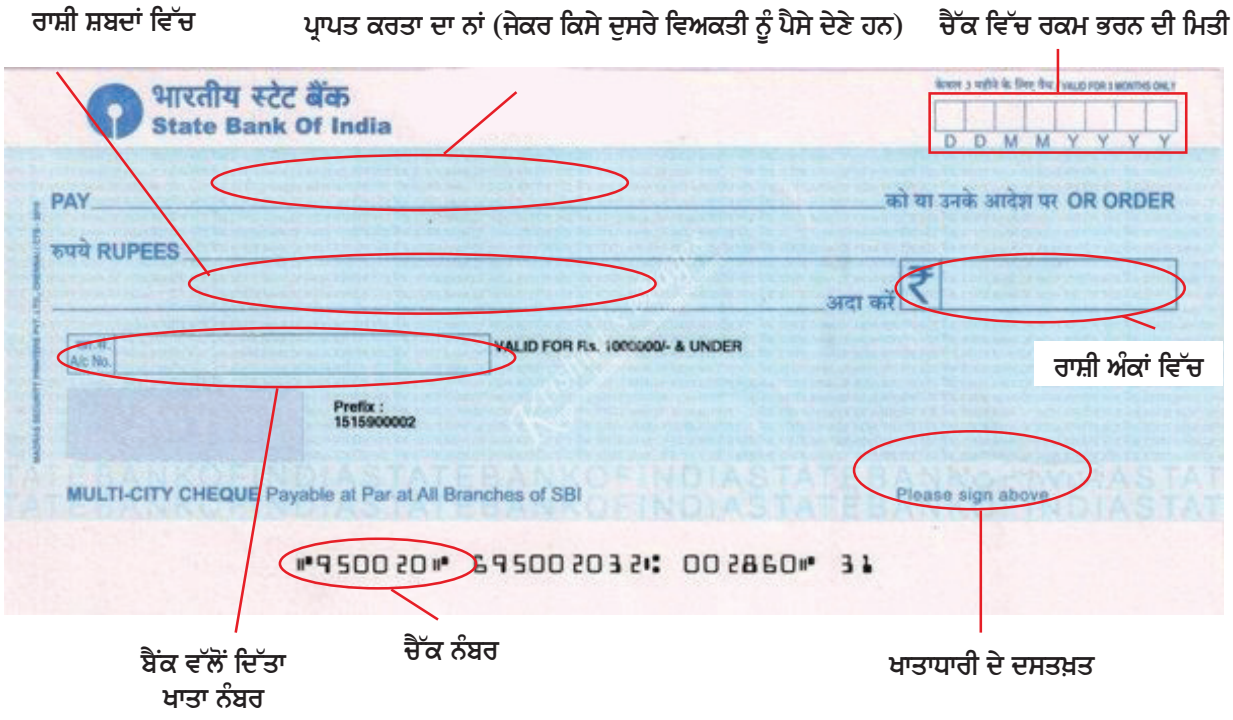
ਸੋਨੇ ਦੀ ਜ਼ੰਜੀਰੀ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜ਼ਮੀਨ	ਤੇਜ਼	ਵਜ਼ਨ	ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
.....	.....	.....	.....

ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 3-4 ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਹੋ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ- 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅ-ਪੇਚ' ਲਈ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਲਫੜਾ' ਆਦਿ।

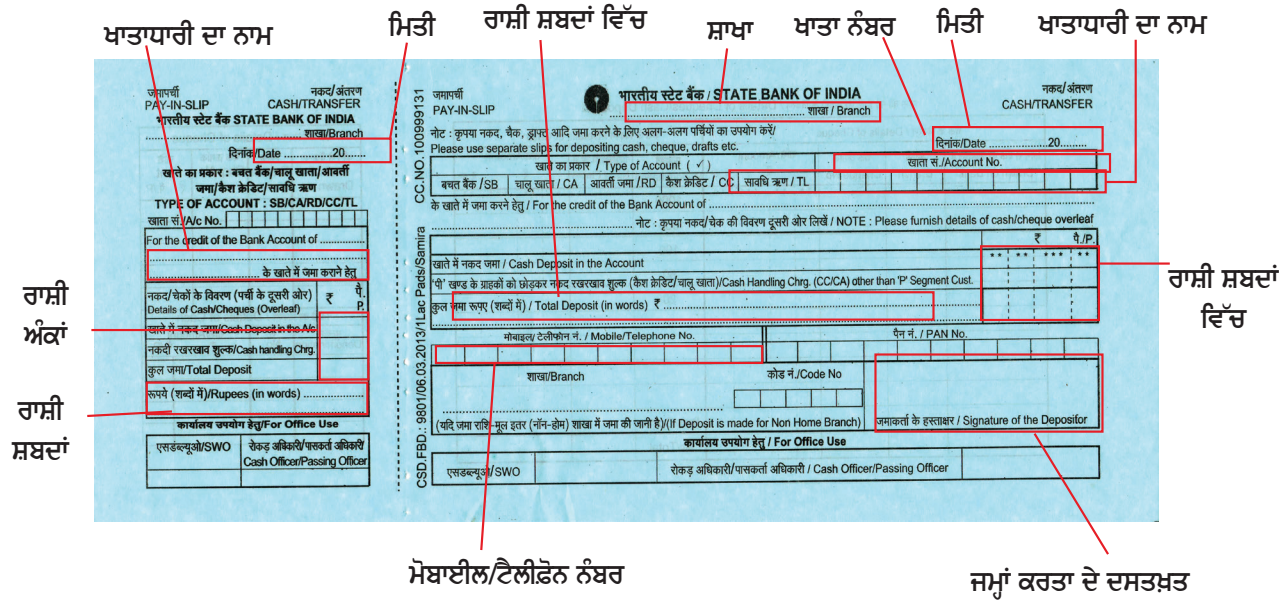
■ ਚੈੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚੈੱਕ ਭਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ–

■ ਰਵੀ ਨੇ ਰੂਬੀ ਨੂੰ 7300/– ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਚੈੱਕ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਰਵੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ।

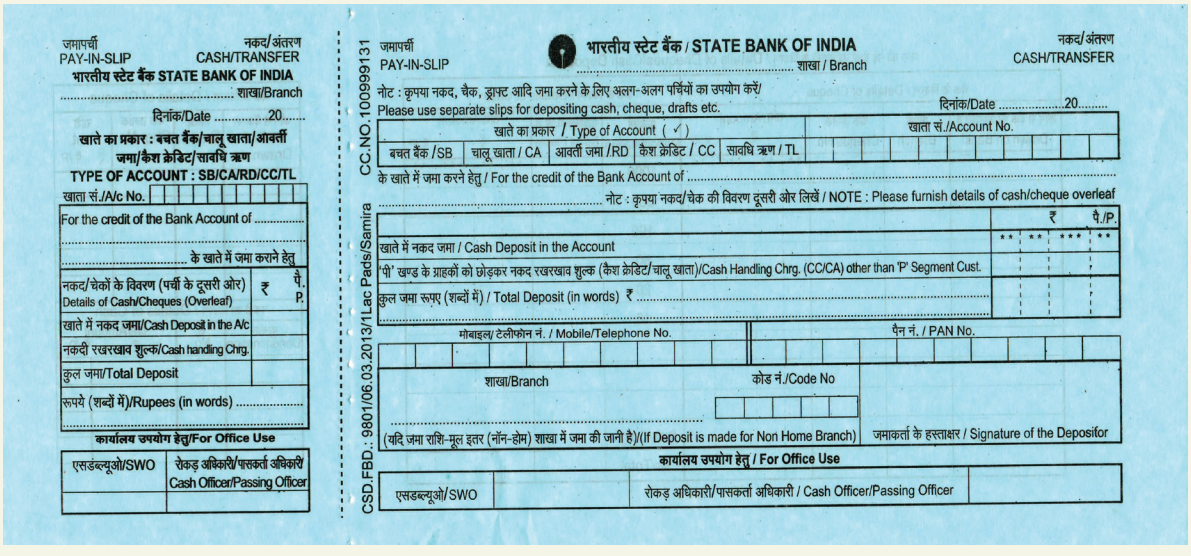

■ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਰਚੀ ਭਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਰਚੀ ਨੂੰ ਸਮਝੋ–

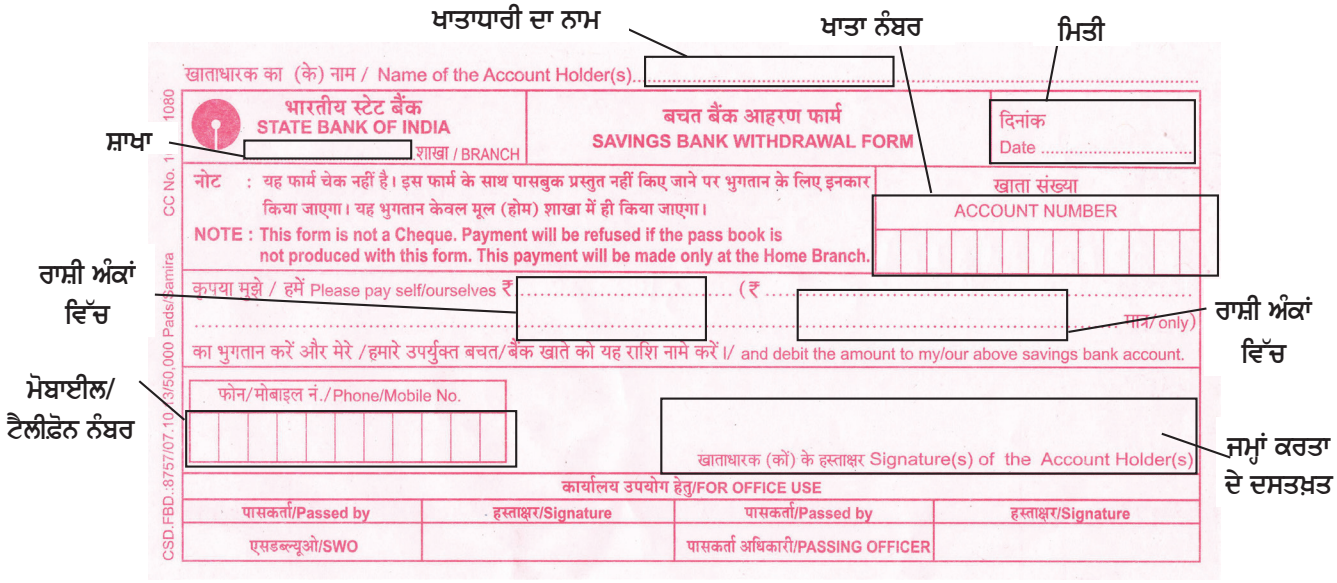
■ ਜੌਨੀ ਨੇ 1700/– ਰੁਪਏ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣੇ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਜੌਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ।

ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ

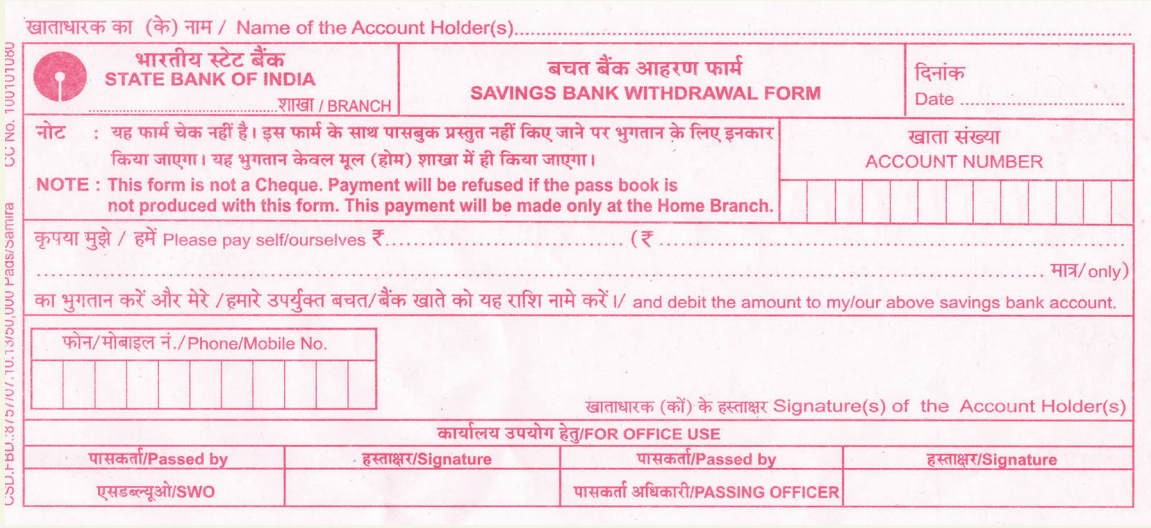
- ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ 'ਚ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪਰਚੀ ਭਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ 'ਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਪਰਚੀ ਭਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਚਿੱਤਰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਰਚੀ ਨੂੰ ਸਮਝੋ–

ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਲਈ ਪਰਚੀ

- ਕਿਰਨ ਨੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚੋਂ ₹2000 ਕਢਵਾਉਣੇ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਲਈ ਪਰਚੀ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਰਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ–

ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ

ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੰਮ

1. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ–

ਵ – .....

ਪ – .....

ਣ – .....

ਜ਼ – .....

2. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਬਣਾਓ–

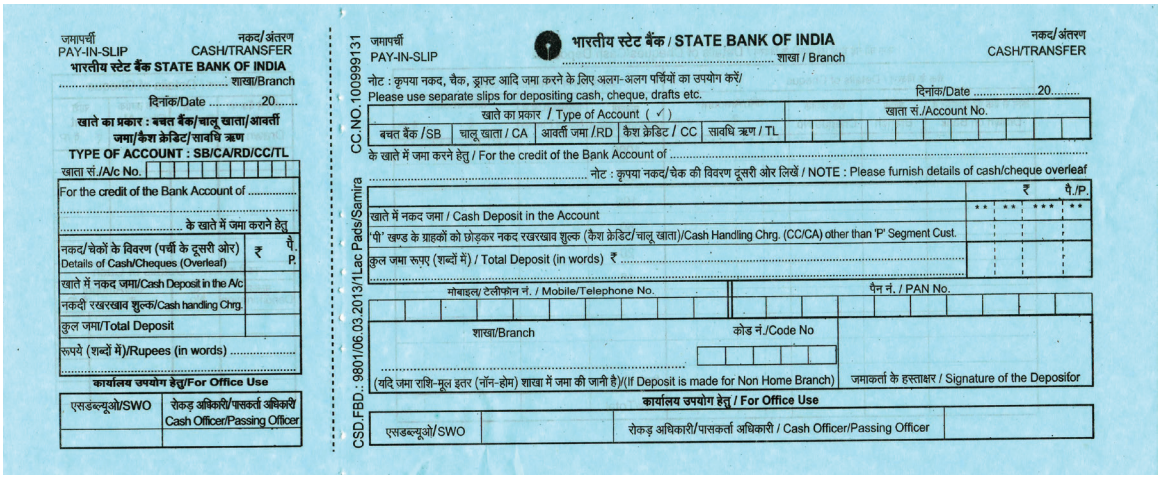
ਸਬਜ਼ੀ – _____

ਸਾਬਣ – _____

ਵਿਹੜਾ – _____

ਪਾਣੀ – _____

3. ਪਰਚੀ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਕ ਲਿਖੋ–

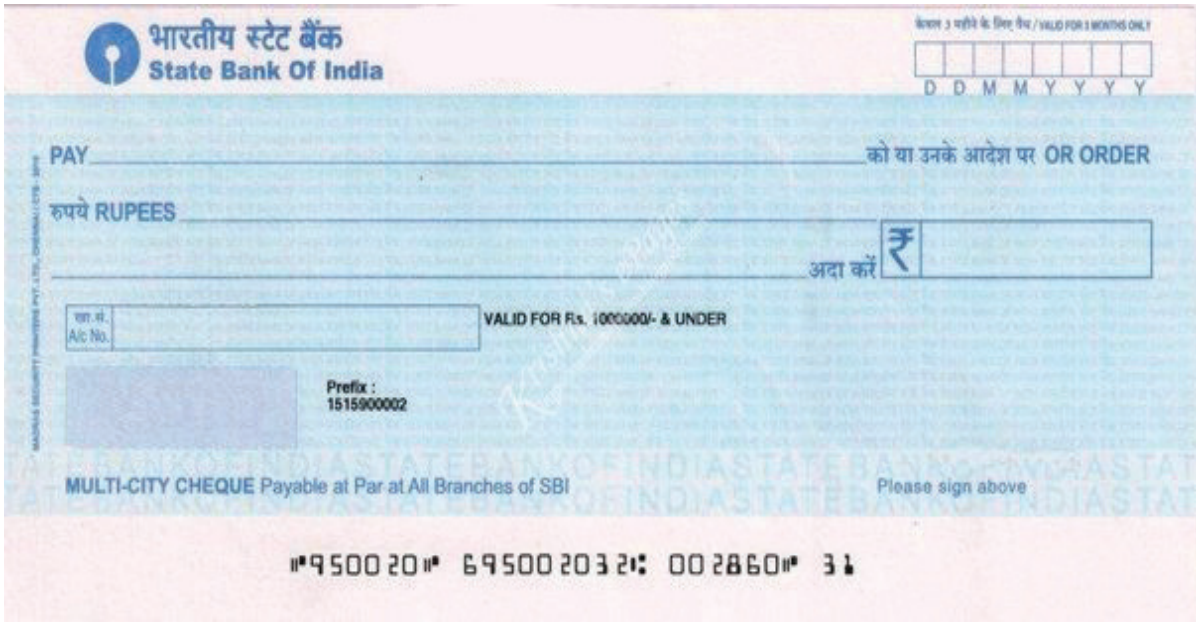
जमापर्ची PAY-IN-SLIP नकद/अंतरण CASH/TRANSFER
भारतीय स्टेट बैंक STATE BANK OF INDIA
..... शाखा/Branch
दिनांक/Date .....20.....
खाते का प्रकार : बचत बैंक/चालू खाता/आवर्ती जमा/कैश क्रेडिट/सावधि ऋण
TYPE OF ACCOUNT : SB/CA/RD/CC/TL
खाता सं./A/c No.
For the credit of the Bank Account of .....
..... के खाते में जमा कराने हेतु
नकद/चेकों के विवरण (पर्ची के दूसरी ओर) Details of Cash/Cheques (Overleaf) ₹ पै. P.
खाते में नकद जमा/Cash Deposit in the A/c
नकदी रखरखाव शुल्क/Cash handling Chrg.
कुल जमा/Total Deposit
रूपये (शब्दों में)/Rupees (in words) .....
कार्यालय उपयोग हेतु/For Office Use
एसडब्ल्यूओ/SWO | रोकड़ अधिकारी/पासकर्ता अधिकारी Cash Officer/Passing Officer

CC.NO.100999131 CSD.FBD.: 9801/06.03.2013/1Lac Pads/Samira

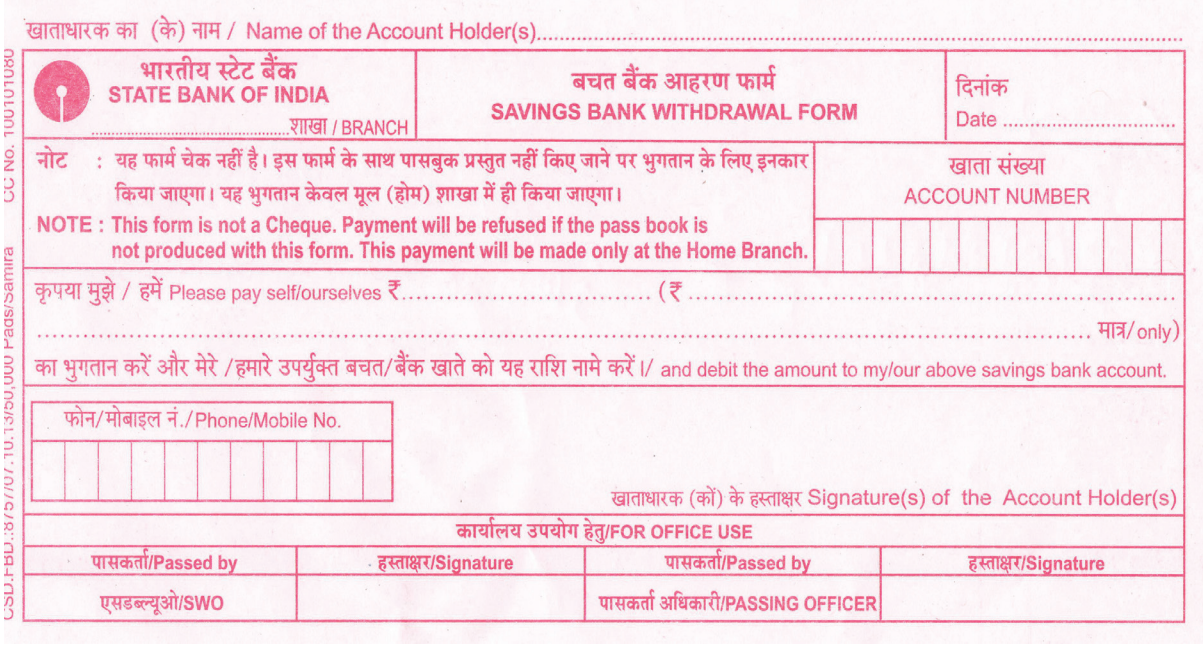
जमापर्ची PAY-IN-SLIP भारतीय स्टेट बैंक / STATE BANK OF INDIA ..... शाखा / Branch नकद/अंतरण CASH/TRANSFER
नोट : कृपया नकद, चैक, ड्राफ्ट आदि जमा करने के लिए अलग-अलग पर्चियों का उपयोग करें/
Please use separate slips for depositing cash, cheque, drafts etc.
दिनांक/Date .....20.....
खाते का प्रकार / Type of Account (✓) | बचत बैंक /SB | चालू खाता / CA | आवर्ती जमा /RD | कैश क्रेडिट / CC | सावधि ऋण / TL | खाता सं./Account No.
के खाते में जमा करने हेतु / For the credit of the Bank Account of .....
..... नोट : कृपया नकद/चेक की विवरण दूसरी ओर लिखें / NOTE : Please furnish details of cash/cheque overleaf
₹ पै./P.
खाते में नकद जमा / Cash Deposit in the Account
'पी' खण्ड के ग्राहकों को छोड़कर नकद रखरखाव शुल्क (कैश क्रेडिट/चालू खाता)/Cash Handling Chrg. (CC/CA) other than 'P' Segment Cust.
कुल जमा रूपए (शब्दों में) / Total Deposit (in words) ₹ .....
मोबाइल/ टेलीफोन नं. / Mobile/Telephone No. | पैन नं. / PAN No.
शाखा/Branch | कोड नं./Code No
(यदि जमा राशि-मूल इतर (नॉन-होम) शाखा में जमा की जानी है)/(If Deposit is made for Non Home Branch) | जमाकर्ता के हस्ताक्षर / Signature of the Depositor
कार्यालय उपयोग हेतु / For Office Use
एसडब्ल्यूओ/SWO | रोकड़ अधिकारी/पासकर्ता अधिकारी / Cash Officer/Passing Officer

1. _____
2. _____
3. _____

4. ਤੁਸੀਂ 7300/– ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਰਵੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਰਵੀ ਦੇ ਲਈ ਚੈੱਕ ਭਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰੋ–

5. ਤੁਸੀਂ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚੋਂ 2000/– ਰੁਪਏ ਕਢਵਾਉਣੇ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਕਢਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ–

ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਅਧਿਆਪਕ ਹਦਾਇਤ— ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਈਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰੋ। ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਨੈਟਿਕੇਟ' (ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ) ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਿੰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ https://ciet.nic.in/flipbook/200-COPY-Cyber-Safety-Pocket-Book-HINDI-W-3-5inch-X-H-5inch/index.html#page=1